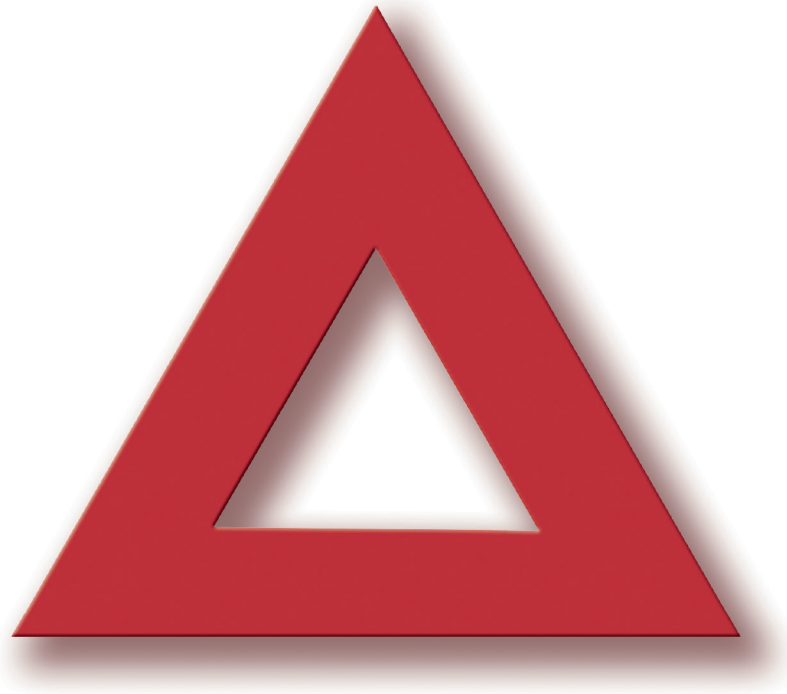

Luova tuottaja dokumentin tekijänä

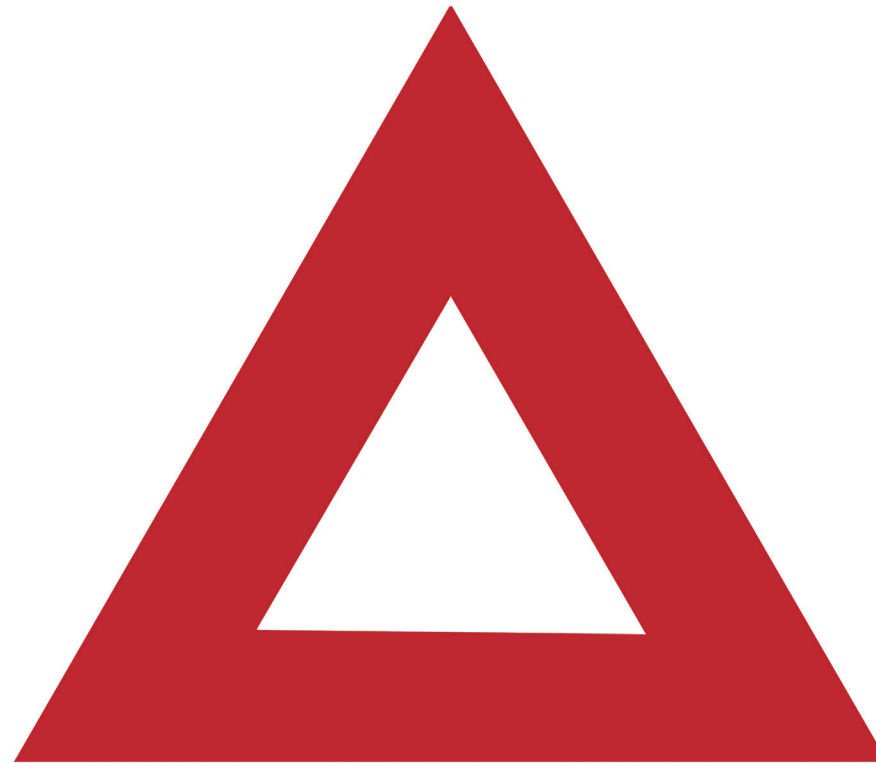
Projekti Hippokrates -dokumentin sisällönsuunnittelu ja työprosessi

Luova tuottaja dokumentin tekijänä

Projekti Hippokrates -dokumentin sisällönsuunnittelu ja työprosessi

Jenna Ruisaho

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Kulttuuriala
Viestinnän koulutusohjelma
Multimediatuotannon pääaine
Opinnäytetyö AMK
Syksy 2014
Jenna Ruisaho

Avainsanat:

Dokumenttielokuva

Sisällöntuotanto

Tuottaminen

Luova tuottaja

Dokumenttielokuvan työprosessi

Tekijyys

Key words:

Documentary film

Screenwriting

Producing

Creative Producer

Documentary film making process

Authorship

Tiivistelmä

Opinnäytetyöni käsittelee luovan tuottajan roolia moniroolisessa pienen budjetin dokumenttituotannossa. Työni lopputuotteena on kokopitkä suomalaisesta lääketeollisuudesta ja terveydenhuollosta kertova dokumenttielokuva Projektii Hippokrates (työnimi).

Kirjallisessa osiossa pohdin luovaan tuottamiseen perustuvan mallin etuja ja hankaluuksia sekä luovan tuottajan toimimista sisällönsuunnittelijana.

Työssä perehdyn myös dokumentin luonteeseen ja tehtävään sekä dokumentin tekijään. Peilaan teoriaa omaan dokumenttielokuvaani ja pohdin, miten tekoprosessi ja -malli vaikuttavat lopputulokseen.

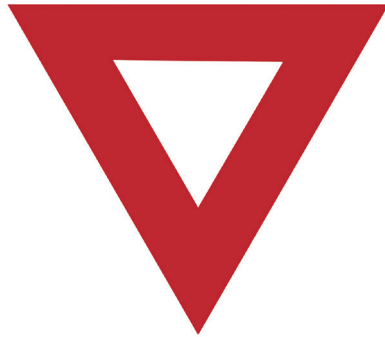
Abstract

This thesis describes the role of a creative producer in a low-budget documentary production. The end product is a full length documentary film about the pharmaceutical industry and health care in Finland.

The written part of the thesis focuses on the pros and cons of creative producing and the work of a creative producer as the head of scriptwriting.

The thesis explores the essence, purpose and theory of documentary film making and parallels these to the realities and workings of the actual finished product.

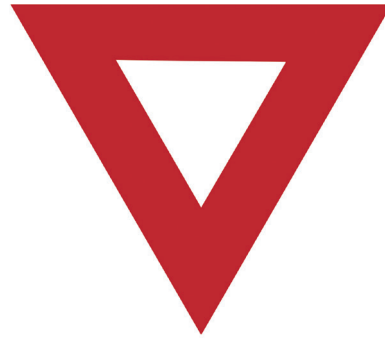
Sisällys

1. Johdanto	10 – 12
2. Projektin Hippokrates	14 – 16
3. Dokumentin tehtävä ja luonne	18 – 20
4. Dokumenttielokuvan tekijä	22
4.1 Tekijyys	23
4.2 Tekijämalleja	24 – 25
4.3 Projektin Hippokrateen tekijä - luova tuottaja pienen budjetin tuotannossa	26 – 28
5. Teoria dokumentin teon taustalla	30 – 32
6. Luovan tuottajan työ esituotannossa	34
6.1 Idea ja aihe	35 – 36
6.2 Taustatutkimus	39 – 40
6.3 Päähenkilö	42 – 45
6.4 Henkilöt	47
6.5 Yhteydenotot ja lokaatiot	48

6.6 Alustava sisällönsuunnittelu	51	10. Yhteenveto	78
7. Luovan tuottajan tehtävät dokumentin tuotannossa	52	10.1 Päätelemät	81
7.1 Haastattelukuvaukset	53	10.2 Arviointi	82
7.2 Offline (materiaalin läpikäynti)	57	Lähteet	84
7.3 Käsikirjoitus	58		
7.4 Tarinaosioiden kuvaukset	60		
7.5 Leikkaus	64 – 66		
7.6 Infografiikat sisällön tukena	68		
8. Projektinhallinta	70		
8.1 Suurten kokonaisuuksien hallinta	71		
8.2 Työtavat ja prosessi	72		
9. Merkitys yritykselle	74		
9.1 Helomedia Oy	75		
9.2 Työtapojen kehitys	77		

1. Johdanto

Dokumenttielokuvatuottajan työnkuva on haasteellista määritellä. Usein kuvitellaan, että tuottajan työ on puhtaasti taloudellista – tuottaja vastaa budjetoinnista, rahoituksen hankkimisesta, riskien analysoinnista ja aikataulutuksesta – ja joissakin tuotannoissa näin toki onkin.

Dokumenttielokuvia tehdään kuitenkin nykyään entistä useammin pienillä budjeteilla ja moniroolisissa työryhmissä. Tällöin tuottaja saattaa toimia hyvin keskeisessä osassa luovassa suunnittelussa ja sisällöntuottamisessa. Joskus tuottaja on samalla myös ohjaaja ja/tai käsikirjoittaja.

Opinnäytetyöni käsittelee luovan tuottajan työtä ja tekijyyttä moniroolisessa pienen budjetin dokumenttituotannossa. Esittelen yhden mallin tuottamistyöhön ja arvioin käytettyä roolitusta. Tuotin dokumenttielokuvan Projektin Hippokrates (työnimi) tuotantoyhtiö Helomedia Oy:lle, jossa olen osakkaana. Tuottajan roolin tutkiminen on myös osa yrityksen prosessien kehittämistä.

Tekijyys on termi, jota käsittelem opinnäytetyössäni paljon. Pohdin, kuinka paljon yhdellä ihmisellä, *tekijällä*, on vaikutusta lopputulokseen näkökulman ja tekijän äänen ansiosta. Johtamistyöni dokumentin teossa oli niin tuotannollista kuin taiteellistakin, ja halusin tutkia, miten nämä kaksi roolia tukevat toinen toistaan.

Työkäytännöillä on merkittävä vaikutus myös itse dokumentin sisältöön ja sen suunnitteluun. Koska sisällönsuunnittelu oli päätehtäväni, opinnäytteeni käsittelee suureksi osaksi juuri työkäytännön ja sisällön suhdetta. Pohdin tässä yhteydessä laajasti dokumenttielokuvan olemusta – dokumentin suhdetta todellisuuteen, tieteisiin ja taiteeseen.

Projektin Hippokrates -dokumentti käsittelee suomalaista terveydenhuoltoa, lääketieteellisuutta ja -tutkimusta ja sen kohderyhmänä on tavalliset kansalaiset, eivät lääketieteen asiantuntijat. Lähes olemattoman budjetin tuotannossa tuottajan tehtävät eivät olleet niinkään perinteiset taloudelliset työt, vaan tuotin dokumentin sisällön yhdessä työryhmäni kanssa.

Tein mittavan taustatutkimuksen, valitsin dokumentissa esiintyvät henkilöt, päätin kuvauspaikat, sparrasin haastattelijaa ja olin päävastuussa käsikirjoituksesta sekä leikkauksesta. Suuri osa työstäni oli tuottajan työnkuvalle tyypillistä sosiaalista kanssakäymistä.

Edellä mainittujen lisäksi tein leikkauksen offlinen ja lopullisen leikkauksen yhdessä työryhmän kanssa.

Dokumenttielokuva muodostuu suureksi osaksi leikkauspöydällä. Leikkausvaihe oli pisin ja monella muotoa tärkein tehtäväni tuotannossa, ja tässä mielessä toimin myös dokumentin ohjaajana.

Markkinointi ja levitys eivät sisälly tähän opinnäytteeseen – dokumenttia myydään ensisijassa internet-televisioon, mutta varsinainen myyntityö tapahtuu vasta myöhemmin.

Dokumentin tuotannossa yhtiökumppanini Tuukka Tähti toimi toisena käsikirjoittajana ja 2. kuvaajana. Hän teki myös dokumentin grafiikat. Työryhmän jäsen Mika Viitanen puolestaan toimi pääkuvaajana (director of photography) sekä äänittäjänä. Hän teki myös äänten jälkikäsitteilyn.

Ohjaajan viitta jäi projektissa tavallaan myös harteilleni, mutta minulla oli työryhmä (pääkuvaaja ja toinen käsikirjoittaja) koko matkan ajan prosessissa mukana antamassa palautetta.

Koen kuitenkin roolini tuotannossa huomattavasti enemmän tuottajan kuin ohjaajan roolina, koska esiintyjien ohjaus oli marginaalinen osa työtä. Lisäksi haastateltavien valinnalla ja ennakkotutkimuksella oli erityisen tärkeä rooli dokumentin sisällönsuunnittelussa.

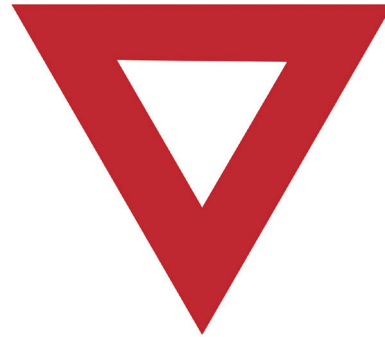
Dokumentin teoriasta ei ole kirjoitettu juurikaan internet-televisiion nousun jälkeen – siksi opinnäytteeni sisältää myös hyvin paljon omaa tulkintaani nykytilanteesta. Näen, että internet-televisiion mahdollisuudet voivat tulevaisuudessa muuttaa dokumentin luonnetta jonkin verran, vaikka sen tehtävä pysyykin varmasti pitkälti samana.

Tuottajan työ on kiehtonut minua pitkään, ja yrittäjyyteni aikana olen huomannut, että tuottamisosaaminen ja luova prosessi tukevat toisiaan. Tuottamisosaaminen on oikeastaan jo jossain määrin edellytys useimmille media-alan tekijöille.

Olen toiminut aiemmin tuottajakumppanina (co-producer) kahdessa dokumenttielokuvassa ja nettitelevisioon suunnatussa sarjassa. Projekti Hippokrates on ensimmäinen tuotanto, jossa toimin vastaavana tuottajana. Sovelsin dokumenttituotannon tekijämalleja, ja pyrin luomaan Helomedia Oy:lle toimivan, oman mallin, jota tulevaisuudessakin voisi käyttää.

2. Projekti Hippokrates

Jotta teoriaa voi peilata kyseiseen dokumenttiin (Projekti Hippokrateeseen), on ensin ymmärrettävä hieman tarkemmin, millaisesta dokumentista on kyse.

Projekti Hippokrates on Helomedia Oy:n dokumenttielokuva suomalaisesta lääketeollisuudesta ja terveydenhoidosta. Sen tavoitteena on tuoda kansalaisten tietouteen, millä tavoin lääketeollisuus pyörii, kuka valmistaa ja tutkii lääkkeitä ja millä motiiveilla. Ketä hyödyttää, että syömme lääkkeitä? Paitsi potilasta – tai siis toivottavasti se hyödyttää myös potilasta.

Tärkeimpiä teemoja ovat sidonnaisuudet, terveydenhuollonsäästöt ja hoitoon pääsyn vaikeudet, kustannustehottomat lääkkeet ja vaihtoehtoishoidot. Tarinan kertojana on tavallinen kansalainen (Veera Lehtinen), joka tutustuu oman masennuslääkityksensä pohjalta siihen, mitkä tekijät ovat johtaneet siihen, että hänelle on määrätty lääkitys ilman tutkimuksia. Hänen omakohtaisiin kokemuksiinsa pureudutaan ”tarinaosioissa”, jotka kuljettavat dokumenttia.

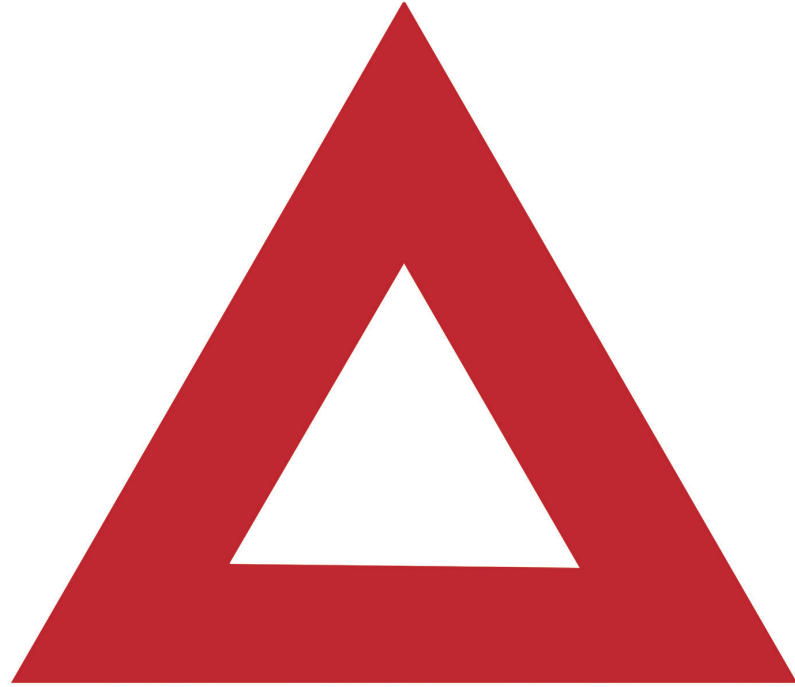
Projekti Hippokrates ei mustamaalaa lääketeollisuutta, joka tekee tärkeää työtä yhteiskunnassamme. Dokumentin tavoitteena on saada ihmiset miettimään omaa terveyttään ja valintojaan. Projekti Hippokrates toimii keskustelunavaajana ja vastaa kysymyksiin mistä lääkkeet tulevat ja päätyvät meidän käsiimme, miten ne auttavat meitä, ja käytämmekö lääkkeitä joskus turhaan.

Dokumentin aiheita on käsitelty yksittäisinä asioina, mutta Projekti Hippokrates kokoaa terveydenhuoltomme ja lääkebisneksemme pointit yhteen. Elokuva on suunnattu kadun ihmiselle, meille terveydenhuoltoalan ulkopuolella toimiville ja siitä kuitenkin riippuvaisille. Projekti Hippokrates avaa asioita selkokielellä pyrkien luomaan avoimempaa keskustelua aiheesta ja tuoden aiheen meidän jokaisen keskusteltavaksi.

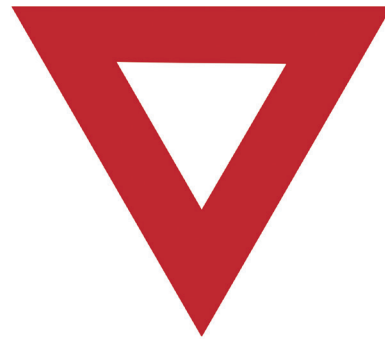

Dokumentissa päähenkilö käy keskustelua arvostettujen ammattilaisten kanssa. Nämä ammattilaiset ovat polvileikkaustutkimuksestaan tunnetuksi tullut dosentti Teppo Järvinen, Lääketeollisuus ry:n toimitusjohtaja Jussi Merikallio, Minnesota-hoidon potilasvastaava ja lääkeriippuvuudesta toipunut Sanna Kallio, sekä homeopatian suomalainen kärkinimi Aino Eckstein.

Sen lisäksi päähenkilömme pohtii aiheita omista lähtökohdistaan – peilaa keskusteluissaan ja tutkimuksissaan löytyneitä tietoja niihin mielikuviin, joita hänellä on aiemmin ihmisen terveyden ylläpitämisestä ja sairauden hoitamisesta ollut.

3. Dokumentin tehtävä ja luonne

Dokumentit voidaan raa'asti jaotella kolmeen ryhmään: dokumenttielokuvaan, tv-dokumenttiin ja reportaasiin. Karkeasti voidaan määritellä, että tv-dokumentti tulkitsee ulkoista maailmaa ja sen ilmiöitä journalistisella otteella, dokumenttielokuva taas on taideteos, jossa elokuvantekijän ilmaisu on etusijalla, ja reportaasi puolestaan muistuttaa tv-dokumenttia, mutta on uutismaisempi. (Nikkinen & Vacklin 2012, 108.)

Dokumentin lajityypit sekoittuvat, ja monesti on vaikea sanoa muun kuin ohjelmapaikan perusteella, onko dokumentti tv-dokumentti vai reportaasi (Nikkinen & Vacklin 2012, 109). Televisioala elää tällä hetkellä suurta murrosvaihetta – online-televisio ja *video on demand* (tilausvideopalvelut) ovat nousseet vahvasti perinteisen television rinnalle. Tämä vaikuttaa myös tv-dokumentin luonteeseen: internet-televisiossa dokumenttia ei niin kiinteästi määrittele ja ohjaile sen esitysympäristö – ohjelma on riippumaton ohjelmapaikasta ja pitkälti myös kanavan tyylistä (tosin palveluilla on oma tyylinsä).

On ajateltu, että dokumenttielokuva vangitsee todellisuuden itsessään ja esittää sen katsojalleen neutraalisti. Myöhemmin dokumenttia on pidetty elokuvantekijän ja todellisuuden kohtaamisena. Elokuvateoreetikko Bill Nichols on kuvannut dokumenttielokuvaa sumeana käsitteenä, joka ei ole määriteltävissä täsmällisesti. (Aaltonen 2006, 28.)

Dokumenttia voidaan käyttää moneen tarkoitukseen: taltiointiin, taivuttelemiseen, analysointiin ja ilmaisuun. Dokumenttielokuvalla on myös pitkään ollut kiinteä suhde tieteisiin. Nykyään dokumentti voi kuitenkin olla puhtaasti taiteellisen ilmaisun väline. Suhde tieteisiin esitetään nykyisin usein rasitteena dokumenttielokuvalle. (Aaltonen 2006, 28 - 30.)

Dokumenttini, Projekti Hippokrateen kohdalla en missään nimessä koe yhteyden tieteisiin olevan ongelma – päinvastoin dokumentti nojaa vahvasti tieteisiin ja tutkimukseen, ja ne antavat elokuvalle sen selkärangan. Vaikka Projekti Hippokrates edustaa hyvin paljon tv-dokumenttia, on sen esitysympäristö online-puolella. Siksi Projekti Hippokrates sekoittelee tyylejä ja lajityyppejä ollen tv-dokumentti, jolla on myös paljon dokumenttielokuvan piirteitä.

Esitysympäristöstä ja internet-televisiodokumentin teorian tutkimuksen puutteesta johtuen olen ammentanut teoriaa sekä tv-dokumentin että dokumenttielokuvan saroilta. Dokumenttielokuvan teoria puolestaan pohjautuu pitkälti fiktion teoriaan. Kuten mainittu, dokumentin määrittely on harmaata aluetta, ja sen tyylit, muodot ja moodit eivät usein esiinny puhtaina. Sen vuoksi en myöskään ole rajannut tarkasteluani dokumentin luonteesta yhden dokumenttityypin alle, vaan olen yhdistellyt tyylejä niin varsinaisessa dokumentissani ja näin ollen myös sen teorian tarkastelussa.

Dokumenttielokuva on taidemuoto, joka seisoo vähintäänkin toisella jalallaan meidän jakamassamme sosiaalishistoriallisessa maailmassa. Sillä on tieteen kanssa yhteinen tehtävä havainnoida ja ymmärtää maailmaa. (Aaltonen 2006, 30.)

Tämä lainaus kuvaa Projekti Hippokratesta todella hyvin. Ylipäänsä kuvaus on hyvä teoretisointi dokumentin tehtävästä ja luonteesta.

Ideologi ja teoreetikko John Griersonin mukaan dokumenttielokuvalla on selkeä ja vahva yhteiskunnallinen tehtävä – olla kansankasvatuksen väline (Aaltonen 2006, 36). Vaikka ajatus on peräisin 1920-luvulta, se kuvaa hyvin tietyn tyyppisiä dokumenttielokuvia, myös Projekti Hippokratesta.

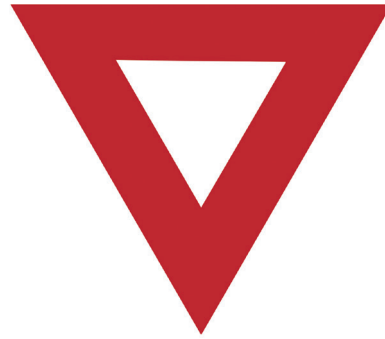
Dokumentin luonne ja tehtävä riippuvat elokuvan tekijästä ja kohderyhmästä. Tekijä antaa dokumentille äänensä. Myös esitystilanne – esimerkiksi esitetäänkö elokuva teatterissa vai televisiossa – määrittelee elokuvan joko ajankohtaisreportaasiksi tai taiteeksi. (Aaltonen 2006, 48.)

”

*Dokumenttielokuva on “todenmukainen,
todellinen, tosi”.*

Jouko Aaltonen
Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa

4. Dokumenttielokuvan tekijä

Tässä kappaleessa perehdytään elokuvan *tekijään* ja esitellään erilaisia tekijämalleja.

4.1 Tekijyys

Elokuvalla on *elokuvantekijä*. Tämä tekijä on se henkilö, jonka hengentuotos elokuva on. Tekijä antaa elokuvalla oman äänensä, määrittelee näkökulman, rajaa aiheita ja johdattaa tarinan kulkua.

Joskus tekijöitä on kaksikin, esimerkiksi käsikirjoittaja ja ohjaaja voivat olla molemmat elokuvan tekijöitä. Dokumenttielokuvassa tekijyys on usein konkreettisemmin yhteen ihmiseen kohdistuva kuin fiktiossa. (Aaltonen 2006, 99.) Usein tekijänä on ohjaaja, mutta Projektin Hippokrateessa tekijänä toimi luova tuottaja.

Tekijyyden merkityksen ymmärtää vasta omaa tuotantoa tehdessä. Oma näkemys vahvistuu päivä päivältä, kun vastuu on omilla harteilla. On tärkeää, että dokumenttiprojektilla on yksi selkeä johtaja. Tällöin elokuvan näkökulma on mielestäni aidoimmillaan.

Joissakin dokumenteissa (esimerkiksi Projektin Hippokrateen esikuvaelokuvana toiminut *Religulous*) elokuvan tekijä on myös elokuvassa esiintyvä päähenkilö. Projektin Hippokrateessa näin ei ole. Päätös johtuu pienen työryhmän rajoitteista sekä siitä, että dokumenttiin haluttiin aito havainnoija, etsijä, joka ei ole niin sisällä dokumentin käsikirjoituksessa ja sisällöissä kuin sisällönsuunnittelija on.

Dokumenttielokuvaa koskevassa teoreettisessa keskustelussa käsite ”ääni” ei tarkoita vain konkreettista ääniraidalta kuuluvaa ääntä, vaan yleensä elokuvantekijän henkilökohtaista näkemystä tai viestiä ja tapaa esittää se (Aaltonen 2006, 93).

Oma tekijän ääneni kuuluu dokumentissa voimakkaasti. Laadin haastattelukysymykset, ja käsikirjoituksen joten pääsin johdattamaan tarinan kulkua, rajaamaan aiheet ja valitsemaan näkökulman. Nämä asiat rakentavat elokuvan kivijalan. Tekijän ääneni tulee esille vahvasti myös dokumentin leikkauksessa ja *voice over* -tekstissä (kertojatekstissä).

4.2 Tekijämalleja

Dokumentin tärkeimpinä tekijöinä pidetään usein ohjaajaa, käsikirjoittajaa ja tuottajaa. Tästä joukosta käytetään nimitystä triangeli. ”*Triangelimalli* tai kolmikantamalli nostaa elokuvan kolme päävastaavaa yhdessä elokuvan tekemisen polttopisteeseen” (Hyytiä 2004, 14).

Tämä malli eroaa *auteur*-ajattelusta, joka puolestaan korostaa yhden tekijän (useimmiten ohjaajan) taiteellista näkemystä elokuvan teossa (Hyytiä 2004, 14).

Triangelimallissakaan ei kuitenkaan rajata tekoa kolmeen henkilöön, vaan kolmeen rooliin. Sama henkilö voi siis toimia vaikkapa käsikirjoittajana ja ohjaajana, mutta roolien toteuttamisessa tehdään selvä ero. *Auteur*-ajattelussa tekijöitä on vain yksi, ja tämän tekijyys sanelee elokuvan sisällön ja näkökulman. (Hyytiä 2004, 14 – 15.)

Dokumenttielokuvan teko ei ole vain todellisten asioiden seuraamista ja tallentamista, vaan siinä korostuu tekijän motiivi, näkökulman valinta ja käsikirjoitus – mihin suuntaan elokuvaa halutaan viedä, mitä ja miten sillä halutaan kertoa ja millainen teema ja henkilöt siihen valitaan. Nämä päätökset tekee elokuvan tekijä.

Kuva: Triangelimalli

Vaikka eurooppalaisessa tuotantokulttuurissa auteur-ajattelussa tekijä yleensä on ohjaaja, niin Yhdysvalloissa tuotannot ovat hyvin tuottajavetoisia. Tuottajalla on usein mm. niin sanottu *final cut* -oikeus, eli viimeinen päätösvalta leikkauksesta. Suomessa dokumenttielokuvan puolella tekeminen on huomattavan ohjaajavetoista. (Aaltonen 2011, 53.)

Pienemmissä tuotannoissa päädytään usein moniroolisuuteen. Näin tehtiin myös Projekti Hippokrateen suhteen pienen työryhmän ja lähes olemattoman budjetin vuoksi.

4.3 Projekti Hippokrateen tekijä – luova tuottaja pienen budjetin tuotannossa

Perinteinen elokuvatuottaja on ainakin vanhoissa pilakuvissa esitetty massiivisen työpöytänsä takana setelipinkkojen välissä sikariaan tupruttelevana bisnesmiehenä. Totuus on kuitenkin toisenlainen, ainakin täällä suloisessa Suomessamme – (Pirilä & Kivi 2010, 27.)

Tuottajaa pidetään usein vain budjetin laatijana, rahoituksen hankkijana, aikatauluttajana ja myyntimiehenä, mutta varsinkin pienissä tuotannoissa rooli saattaa olla paljon lähempänä luovaa suunnittelijaa. *Luova tuottaja* -termillä tarkoitetaan tuottajaa, joka ei vain mekaanisesti toteuta projektia, vaan osallistuu myös sisällön ja muodon suunnitteluun. (Aaltonen 2011, 52.)

Lyhytelokuva- ja mainostuottaja Nick Beachmanin mielestä luovan tuottajan käsite on hankala. Tuottaja on henkilö, joka luo mahdollisuudet luovalle prosessille sekä vastaa tuotannosta ja tuotoksen valmistumisesta. On vaikea määritellä termiä ”luova tuottaja”, mutta tuottajalla on luova roolinsa. (Bissell, 2009, suomennos kirjoittajan.) Käsite ei toki ole yksiselitteinen, koska jokainen tuotantoprosessi on omanlaisensa, mutta tuottajan luovuuden merkitystä korostetaan joka tapauksessa nykyään entistä enemmän.

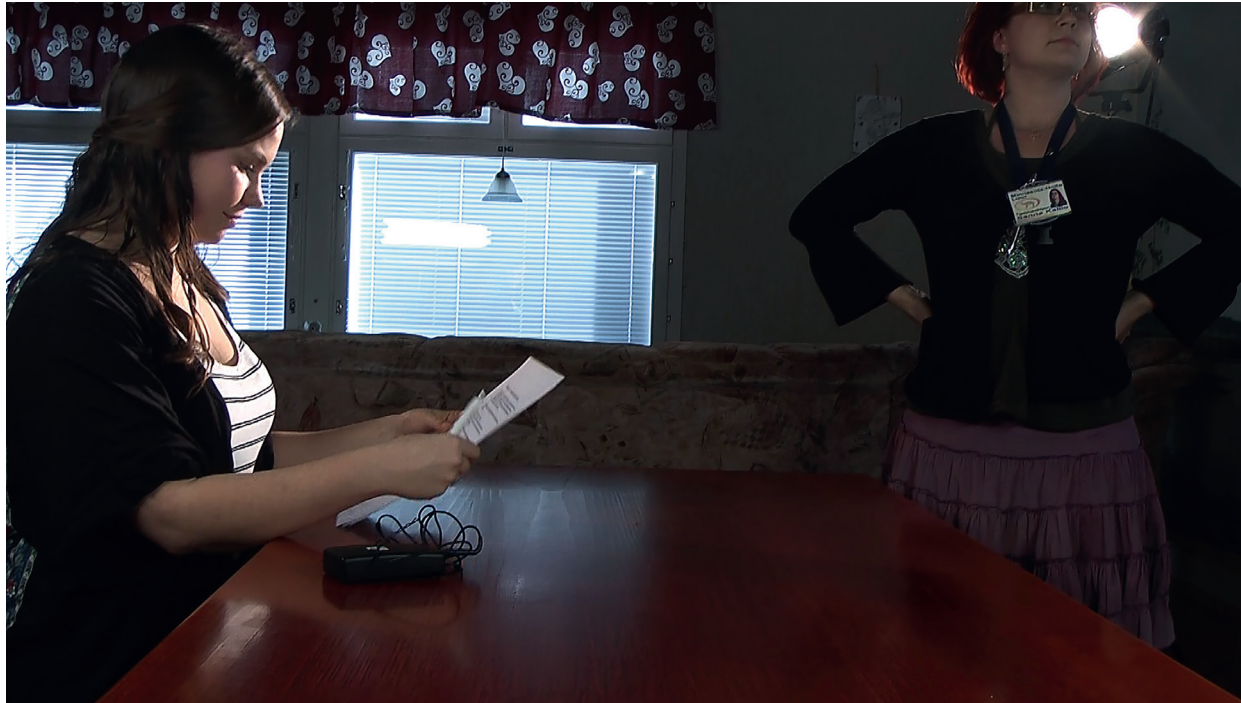
Elokuvamaailmassa monet näyttelijät ovat ryhtyneet myös tuottajiksi. Samanlaista kehitystä on nähtävissä myös av-alan luovien tehtävien parissa – tuottajaosaamisen tärkeyttä ei voi

vähätellä, varsinkin kun pieniä työryhmiä videotuotannoissa suositaan niiden edullisuuden vuoksi. Moniosajien kysyntä on tästä syystä kasvanut. Siksi tuottajalla on hyvä olla myös taitoa tuottaa sisältöä tai osallistua luovaan prosessiin muulla tavoin.

Projekti Hippokrateessa minä, luova tuottaja, suunnittelin sisällön työryhmän kanssa. Kuvaustilanteessa käytimme pääkuvaajaa (director of photography), itse toimin kuvaustilanteissa enimmäkseen sosiaalisena toimijana, kuvattavien lämmittelijänä ja ilmapiirin ylläpitäjänä, mutta tarvittaessa myös kuvaussihteerinä ja kuvaajana.

Ohjaaja ja tuottaja voivat olla yksi ja sama henkilö. Tämä onnistuu hyvin erityisesti pienemmissä tuotannoissa. Tällöin kontrolli on yksissä käsissä ja asiat ovat selkeitä, kun saa neuvotella monista asioista itsensä kanssa. Huono puoli on se, että projektia kehittävä dialogi jää puuttumaan. (Aaltonen 2011, 51.)

Projekti Hippokrateen kohdalla oli alusta alkaen selvää, että työryhmä toimisi moniroolisesti. Ensinnäkin työryhmän koko määritteli tätä jo pitkälle. Sen lisäksi haluttiin, että dokumentilla olisi yksi tekijä. Koska alkuperäisidea oli minun, minusta tuli tämä tekijä.

Tiiviin tuotantoryhmän ansiosta ei ollut myöskään pelkoa, että projektin kehitys jäisi puuttumaan. Projekti Hippokrateessa toimin kuitenkin alusta alkaen tuotantoyhtiöni kanssa. Käsikirjoituksen toteutin yhdessä Tuukka Tähdén kanssa. Mika Viitanen toimi pääkuvaajana ja teki suurimman osan kuvallisista ratkaisuista.

Päätäntävalta oli minulla ja olin selkeästi elokuvan tekijä, mutta projektia kehittävää dialogia käytiin ahkerasti synopsisvaiheesta alkaen aina lopullisen leikkauksen hyväksymiseen asti. Varsinkin varsinaisessa ideointivaiheessa sisältöä oli luomassa tekijän johtama tiimi, ei yksinäinen käsikirjoittaja.

Tavallaan tuotannossa risteytettiin kaksi mallia, jossa selkeänä tekijänä on luova tuottaja, mutta kokonaisuudesta vastaa tiimi. Tiimi ei ole triangelimallinen, mutta siinäkin toimi kolme päävastuussa olevaa henkilöä, kukin oman vastuualueensa mukaisesti.

Tapauksessani roolit (sisällöntuottaminen, ohjaus ja leikkaus) nivoutuvat yhteen sillä tavalla, että rooleja on jokseenkin vaikea erottaa. Voisin toki väittää olevani ensisijaisesti tuotannon ohjaaja, mutta minusta ohjaaminen ei kuvaa työnkuvaani yhtä hyvin kuin luova tuottaja. Myös dokumentin sisältö ja moodi ohjasivat tätä työkäytäntöä vahvasti. Dokumenttiin eniten vaikuttavat työvaiheet olivat tuottajan töitä: haastateltavien etsintä ja päähenkilöstä päättäminen sanelevat pitkälti dokumentin sisällöllisiä seikkoja.

Puhtaasti auteur-ajattelun mukainen työskentely ei olisi ollut tehokkain tapa toimia Projekti Hippokratesta tehdessä. Vaikea aihe olisi jäänyt liian yksipuoliseksi, mikäli olisin vastannut käsikirjoituksesta yksin. Pienessä työryhmässä työskentely on hedelmällisintä, kun tekijällä on näkemys, jota hän toteuttaa, ja aihe, josta hän on parhaiten perillä. Työryhmän on hyvä tietää aiheesta, mutta liian lähellä aihetta ei kaikkien kannata olla – muuten näkökulma saattaa muodostua liian kapeaksi.

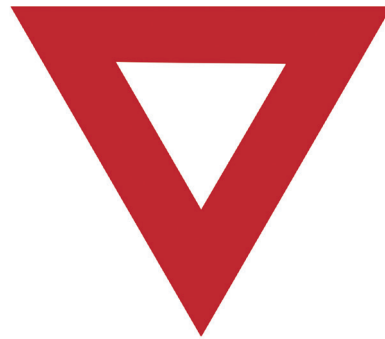
Totta kai tuottajan on keksittävä, miten ihmeessä dokumentti toteutetaan ilman budjettia. Ilman budjettia toimiminen rajoittaa dokumentin tekoa: budjetin pienuus vaikuttaa esimerkiksi kuvauspaikkoihin ja kuvauspäiviin, jotka vaativat henkilöiden läsnäoloa.

Hedelmällisimmillään pieni budjetti voi kuitenkin tuoda tuotantoon myös aivan uusia mahdollisuuksia ja toimintatapoja. Pieni budjetti mahdollisti Projekti Hippokrateessa luovan tuottajan työskentelyn – aikaa jäi huomattavasti enemmän sisällöntuotannollisille osioille, kun taloudellisten asioiden selvitys oli marginaalista.

Kuva: Päähenkilö Veera Lehtinen haastattelee Lääketeollisuus ry:n toimitusjohtaja Jussi Merikalliota.

5. Teoria dokumentin teon taustalla

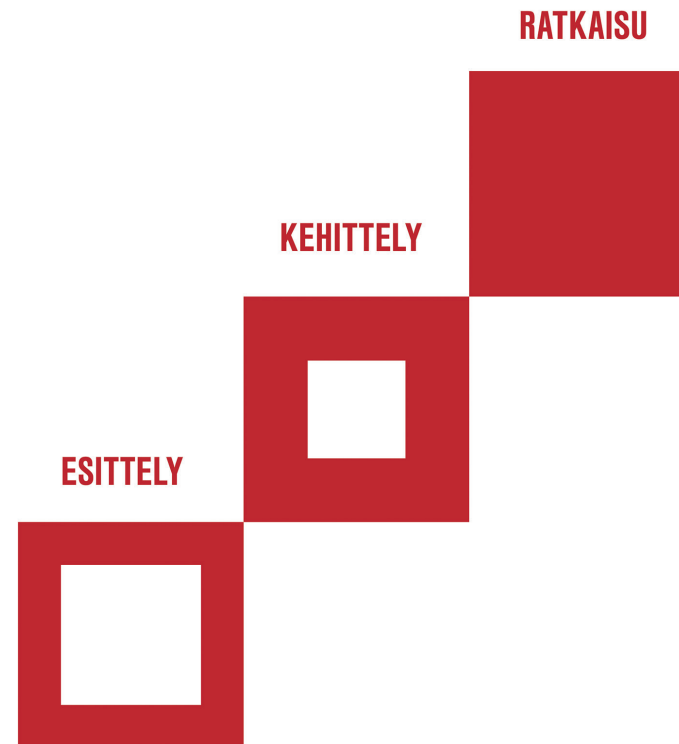

Draamallinen rakenne dokumentissa on tehokas. Draamallisella dokumentilla on päähenkilö ja dokumentissa kerrotaan juonellinen tarina. (Aaltonen 2002, 152.) Jo Projektin Hippokratesta suunniteltaessa oli selvää, että rakenne haluttiin tehdä draamalliseksi verrattuna pelkkiin haastatteluihin nojaaviin ajankohtaisohjelmiin.

Amerikkalainen dokumentaristi Alan Rosenthal luettelee kolme rakenteellista lähestymistapaa draamalliselle dokumentille: kronologia, kriisirakenne ja etsimismotiivi (Aaltonen 2003, 153). Projektin Hippokrateelle *etsimismotiivirakenne* syntyi luonnostaan ilman, että dokumentille olisi yritetty etsiä teoreettista rakennetta. Etsimismotiivi tuntui alusta alkaen sopivimmalta ratkaisulta esittää elokuvan pääidea.

Etsimismotiividokumentissa jäljitetään ongelman ratkaisua. Aina olemassa ei ole ratkaisua, tai sitä ei tavoiteta. (Aaltonen 2003, 153.) Matka kohti ongelman selvittämistä on elokuvan ytimessä. Siitä on ehdottomasti kyse myös Projektin Hippokrateessa.

Bill Nichols on hahmottanut dokumenttielokuvan neljä *moodia* seuraavasti: selittävä, havainnoiva, interaktiivinen, refleksiivinen (Valkola 2002, 85). Myöhemmin Nichols täydensi malliaan vielä kahdella moodilla: performatiivisella ja poeettisella (Aaltonen 2006, 81). Moodeja on siis yhteensä kuusi. En mene tarkemmin malleihin, jotka eivät koske Projektin Hippokratesta. Dokumenttini moodi on pääasiassa *selittävä*, eli klassinen. Selittävä moodi puhuttelee katsojaa suoraan kertojan avustuksella (Valkola 2002, 87).

Kuva: Draaman rakenne

Selittävä (ekspository) moodi perustuu argumentaatiolle ja sanalliselle kommentaarille. Selostusteksti kertoo näkökulman, esittää argumentit ja perustelee. Se nojaa vahvasti informoivaan logiikkaan, jossa teksti dominoi kuvaa. (Aaltonen 2006, 82.)

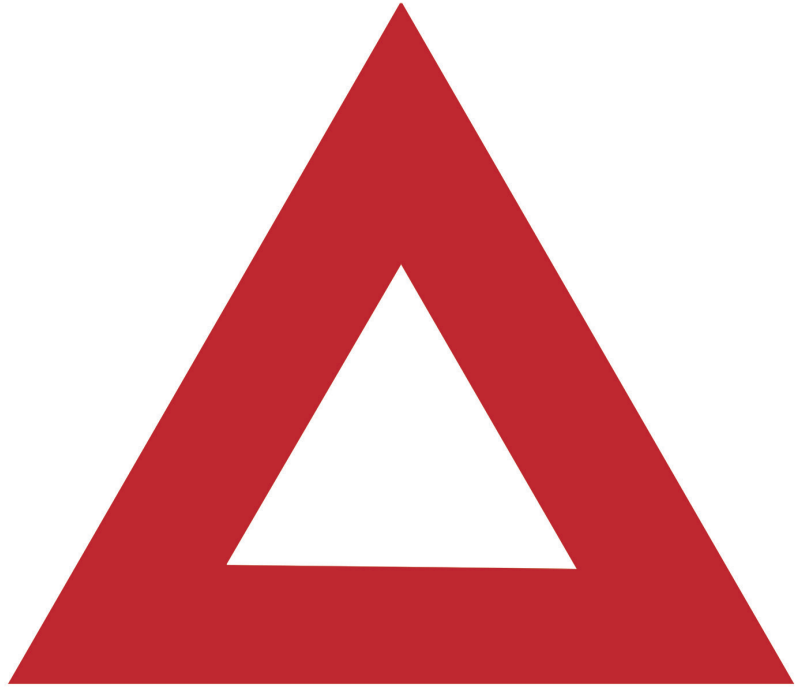
Projekti Hippokrateen voisi myös luokitella *uusantropologiseksi* dokumenttielokuvaksi. Aaltosen mukaan termi ”antropologinen elokuva” voi tarkoittaa tieteen popularisointia. Uusantropologinen elokuva on tulkitsevaa ja kriittistä ja vieraan, kaukaisen kulttuurin sijasta tutkitaan usein omaa yhteiskuntaa ja yhteisöä (Aaltonen 2006, 57.)

Fiktioelokuvan tekoprosessissa edetään ideasta synopsiskeen ja käsikirjoituksen kautta kuvauksiin. Sitten elokuva leikataan ja jälkikäsitellään, jonka jälkeen elokuva levitetään. (Aaltonen 2006, 108.) Dokumenttielokuvan tekoprosessi saattaa kuitenkin poiketa tästä paljon. Dokumentin teko vaatii yleensä taustatutkimusta, ja sen rakenne saattaa muodostua pitkälti vasta leikkauspöydällä.

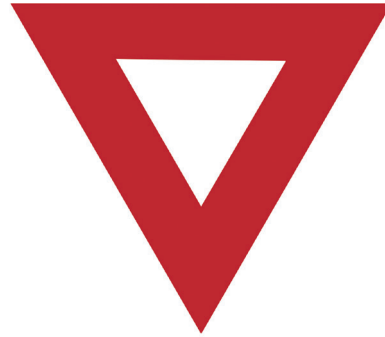
Käsikirjoitusta ei välttämättä varsinaisesti edes ole, ja monesti se tehdään vain rahoitushakemuksia varten. Projekti Hippokrateessa käsikirjoitus muodostui suureksi osaksi vasta leikkausvaiheessa. Dokumenttielokuvan tekoa kuvataan usein tutkimisen, tutkimusmatkan, etsimisen tai löytämisen metaforilla (Aaltonen 2006, 160). Projekti Hippokrateessa tällainen tutkimusmatka oli avainasemassa niin sisällöllisesti kuin tekoprosessissakin.

Dokumenttielokuvan leikkaaminen ei ole alkuperäisen käsikirjoituksen toteuttamista. Dokumentissani varsinkin ensimmäinen *offline*-leikkaus (materiaalin purku ja merkitseminen) oli oikeastaan esityötä käsikirjoitukselle, ja käsikirjoitusta tehtiin lomittain leikkauksen kanssa.

Tällainen kokeileminen ja versioiminen on Aaltosen mukaan yleistä (Aaltonen 2006, 148). Projekti Hippokrateessa se oli mielestäni ainoa oikea tapa rakentaa dokumentti, vaikkakin leikkausvaiheeseen kuluu tällaisella työtavalla pitkä aika.

6. Luovan tuottajan työ esituotannossa

Seuraavaksi käsittelen Projekti Hippokrateen tekoprosessin vaiheita yksityiskohtaisemmin peilaten omia toimintatapoja niin sisällön teoriaan kuin tunnettuihin työprosesseihinkin.

Kuva: Esituotannon vaiheet

6.1 Idea ja aihe

”Dokumenttielokuvan tekemisen lähtökohta on idea. Se voi olla ohjaajan, tuottajan tai jonkun muun.” (Aaltonen 2011, 58.)

Projekti Hippokrates -dokumentin suunnittelu alkoi kesällä 2013. Olin pohtinut suomalaista terveydenhuoltoa ja ihmetellyt jatkuvia säästöjä, niiden aiheuttamia ongelmia sekä hoidon laatua: miksi kaikkea yritetään hoitaa vain lääkkeillä? Syntyi idea dokumentista, jossa paneuduttaisiin näihin kysymyksiin.

Aloin kysellä ihmisiltä, millainen on heidän tietonsa aiheesta. Tutkittuani asiaa ja käytyäni keskustelua aihe alkoi rajautua. Sidonnaisuudet, lääketutkimus, lääketeollisuuden eettisyys, turhat lääkkeet ja lääkkeettömät hoidot olivat kiinnostavimpia aiheita.

Keskustelujeni perusteella kansalaiset olivat huolissaan siitä, että suomalainen terveydenhuolto nojaa lääkkeisiin, eikä muille hoitomuodoille jää sijaa. Hoitoon on vaikea päästä, ja lääkemääräyksien valtava määrä ihmetyttää. Aloin selvittää, mikä näiden ongelmien taustalla on.

Teema on elokuvan syvempi sisältö, tekijän väite maailmasta. Monen dokumentaristin mukaan teema liittyy aina vahvasti elokuvan tekijään. Michael Rabigerin mukaan kullakin tekijällä on oma henkilökohtainen teema, jota kaikki hänen elokuvansa käsittelevät. (Aaltonen 2011, 58 – 59.)

Projekti Hippokrateen teemaksi muodostui ”Ihminen voi ymmärtää paremmin hänen terveyttään koskevia asioita ja tietoa pitää pyrkiä hankkimaan”. Dokumenttia tehdessä tekijällä on oltava palo aihetta kohtaan. Dokumentin aihe voi toki alkaa kiinnostaa dokumenttia tehdessä, mutta mielestäni tekeminen on mielekkäämpää, ja hyvin todennäköisesti lopputulos parempi, kun aiheen kehittäjä etsii samalla itselleen tärkeitä vastauksia.

Tämä tulee tärkeäksi varsinkin mittavan taustatyön aikana. Syvä kiinnostus aiheeseen on välttämätöntä, jos elokuvaa varten kerättävä materiaali on tekijälle vierasta ja vaikeaa.

Kohderyhmä oli alusta alkaen selvä. Tavallinen kansalainen, terveydenhuollon asiakas, joka haluaa tietää lisää siitä, mitä hänen hoitonsa taustalla on.

Työryhmäni kanssa mietimme, miten asiaa dokumenttielokuvassa voisi lähestyä. Selvää oli, että dokumenttiin tulisi saada alan asiantuntijoita haastateltaviksi, mutta näkökulma olisi kansalaisen, ei lääketieteen tai terveydenhuollon ammattilaisen. Aihetta haluttiin lähestyä samastuttavan päähenkilön kautta.

”

*Kaikkeen materiaaliin on syytä suhtautua
ennakkoluulottomasti, koska siten idea
kirkastuu ja aihe rajautuu tarkemmaksi.*

Nikkinen & Vacklin
Television runousoppia

6.2 Taustatutkimus

Dokumenttielokuvassa taustatutkimuksen merkitys on erityisessä roolissa. Henkilöitä, tarinaa tai tapahtumapaikkoja ei voi keksiä päästään, ne täytyy konkreettisesti löytää. Taustatutkimus antaa tekijälle valmiuksia käsikirjoitus- ja kuvausvaiheisiin, mutta ennakkotutkimuksessa löydetään myös uusia ideoita. (Aaltonen 2011, 80.)

Mikä tärkeintä, ennakkotutkimuksen aikana etsitään dokumenttiin sopivimmat ihmiset ja heidän tarinansa. Tein ennakkotutkimukseni enimmäkseen netin ja kirjallisen lähdemateriaalin avulla. Sen jälkeen otin yhteyttä kuvauspaikkoihin ja henkilöihin, mutta isoin osa ennakkotutkimusta oli erinäisten artikkelien ja tutkimusten läpikäyntiä.

Ennakkotutkimus oli Projektin Hippokrateen tuotannon aikaavievin vaihe. Ennakkotutkimus alkoi jo syksyllä 2013. Kyselin ihmisiltä heitä ihmetyttävistä asioista, luin terveydenhuollosta yleisesti ja hahmottelin pääteemoja polttavista aiheista.

Dokumenttielokuvalla on paljon yhteistä tieteiden kanssa, molemmat käsittelevät sosiaalishistoriallista maailmaa. Useille dokumentti merkitsee tietoa välittävää, opettavaa elokuvamuotoa. (Aaltonen 2006, 29-30.)

Suurin yhtenevä tekijä dokumentin ja tieteen välillä löytyy mielestäni taustatutkimuksesta. Tutkijalle taustatutkimusaineisto on lähde, elokuvantekijälle materiaali (Aaltonen 2006, 65). Aaltosen mukaan kirjoitettua historiaa on kritisoitu siitä, ettei se pysty kuvaamaan elettyä aikaa eletyn elämän rikkaana kokonaisuutena. Elokuva pystyy siihen.

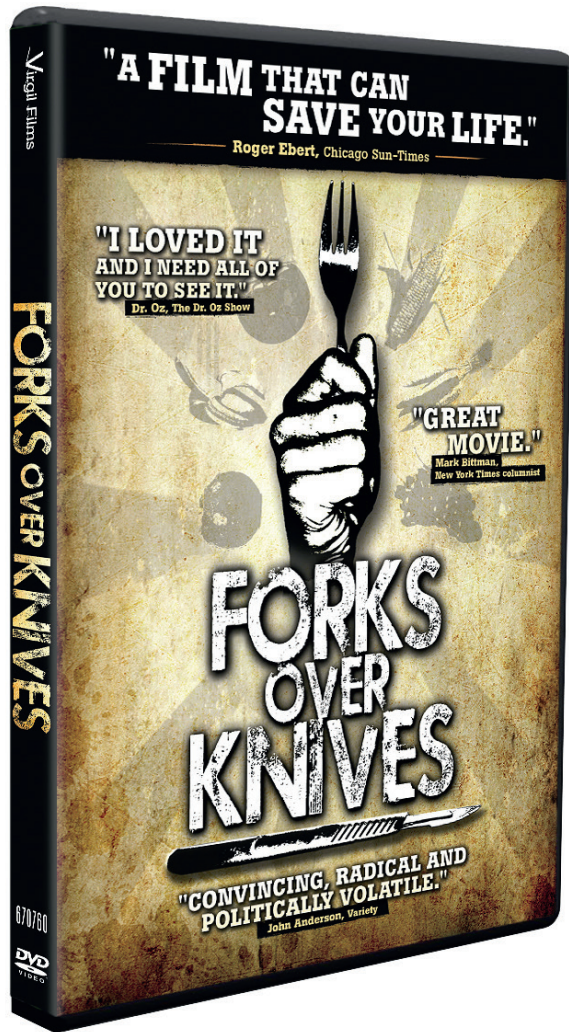
Vaikka Projektin Hippokrates ei ole historiallinen dokumentti, on edellä mainitun asian merkitys helposti nähtävissä myös sen kohdalla. Aiheesta kirjoitettu artikkeli ei tavoittaisi aikaansa, tavallisen kansalaisen mielipiteitä ja etsimisen tarkoitusta niin hyvin kuin dokumenttielokuva.

Ennakkotutkimusmateriaali, jota käytin dokumentissani oli suurimmaksi osaksi faktapohjaista, mutta luin myös paljon keskustelupalstoja etsien sellaisia terveydenhoitoa ja lääkkeitä koskevia aiheita, joista ihmiset ovat huolissaan tai kiitollisia.

Ennakkotutkimus saattaa kuulostaa kuivalta, korkeiden paperipinojen selaamiselta, mutta se on myös erittäin palkitsevaa. Yllätyin useaan otteeseen taustatutkimusta tehdessäni asioista, joista en ollut aiemmin tiennyt, ja opin todella paljon uusia asioita, jotka halusin myös muiden dokumentin kautta oppivan.

Etsin myös tässä vaiheessa esikuvia dokumentilleni ja tutkin, miten dokumenteissa on esitetty tieteellisiä aiheita sivuavia teemoja. Myös juontajavetoisia dokumentteja katsoin paljon.

Kaksi elokuvaa ohjasivat minua eniten dokumenttini teossa – nämä olivat *Religulous* ja *Forks Over Knives*. Molemmat elokuvat ovat moodiltaan selittäviä, joten myös se oli yhteneväistä näiden kahden elokuvan ja *Projekti Hippokrateen* välillä.

Kuvat: Projekti Hippokrateen esikuvaelokuvat
Forks Over Knives ja Religulous

6.3 Päähenkilö

Dokumenttiin haluttiin samastuttava päähenkilö – siis maallikko. Päähenkilö on tärkeä draamallisessa rakenteessa ja etsimisdokumentissa. Hän lähtee tutkimaan asiaa, joka häntä itseään kiinnostaa.

Päähenkilön valitsemisen jälkeen aloitin aktiivisen yhteydenpidon hänen kanssaan. Sparrasin ja tein taustatyön haastatteluja varten, otin hänet osaksi kysymysten laatimista, jotta niistä tulisi hänen suuhunsa sopivia, ja jotta saisin toista näkökulmaa kysymyksiin.

Tarinan keskittäminen yhteen henkilöön tekee elokuvasta ehjemmän ja helpottaa katsojan samastumista elokuvaan (Aaltonen 2011, 96).

Jouko Aaltonen painottaa kirjassaan *Seikkailu todellisuuteen* päähenkilön valinnan merkitystä dokumenttielokuvassa. Aaltosen mukaan päähenkilö on dokumentissa paljon tärkeämpi kuin esimerkiksi hallittu rakenne. ”Henkilö ikään kuin edustaa, havainnollistaa ja konkretisoi jotakin asiaa tai sanomaa” (Aaltonen 2011, 100).

Karismaattisen, samastuttavan ja esiintymistaitoisen päähenkilön löytäminen *low budget* -elokuvaan on hyvin haasteellista. Itse päädyin valitsemaan dokumenttiini Veera Lehtisen, nuoren näyttelijättären, siitä syystä, että hänen kiinnostuksensa Projekti Hippokrateen tekoa ja dokumentin käsittelemää teemaa ja työtä kohtaan oli aito ja todella innostunut.

Lehtinen edustaa nuorta, kriittistä sukupolvea, joka haluaa ottaa selvää omasta terveydestään, eikä niele aivan kaikkea, mitä hänen eteensä laitetaan. Hän ei kuitenkaan pidä vaikkapa lääkäreitä vähäisessä arvossa tai homeopatiaa täytenä huuhaana, vaan on valmis ottamaan vastaan hyvin perusteltua tietoa ilman ennakkoon päätettyä agenda.

Joissain dokumenteissa päähenkilö on itse myös tuottaja ja dokumentin tekijä. Projekti Hippokrateessa Veera Lehtinen ei osallistunut merkittävästi itse dokumentin sisällönsuunnitteluun, vaikkakin kysymyksiä on luotu hänen kanssaan yhteistyössä.

Pienen budjetin ja moniroolisuuden vuoksi en itse voinut toimia dokumentin päähenkilönä, vaikka se olisikin ollut toimiva vaihtoehto, ja siinä tapauksessa tekijän äänen kuuluvuuden olisi voinut yhdistää konkreettiseen henkilöön. Halusin toisaalta myös lisää näkökulmia tuotantoon – vaikeasta, kaikkia koskettavasta aiheesta ei olisi ollut tarkoituksenmukaista tehdä etsimisdokumenttia, jossa esitettäisiin puhtaasti yhden ihmisen näkemys tilanteesta, vaikka dokumentti onkin myös päähenkilön henkilökohtainen matka.

Olimme työryhmän kanssa tehneet dokumentin sisällönsuunnittelua jo pitkään, ja näkökulmamme oli selkiytynyt. Halusin tuoda prosessiin vastausten etsijän, jolla on tuore näkökulma, ja joka ei ole vielä pitkään miettinyt aihetta eri kanteilta – sen vuoksi otin mukaan tuotantoyhtiön ulkopuolisen päähenkilön, jonka selvitysmatkaa seurasimme.

Ensimmäisellä tapaamiskerrallamme Veera kertoi, että monen muun nuoren tapaan hänellekin oli määrätty masennuslääkkeet uupumukseen. Hän oli syönyt lääkkeitä jonkin aikaa, eikä ollut kokenut niiden auttavan.

Sen jälkeen Veera oli alkanut itse tutkia dokumentissakin esiintyviä aihealueita. Tästä syystä Veera tuntui ehdottomasti oikealta ihmiseltä päähenkilöksi, ja samalla myös päähenkilön henkilökohtainen etsimismatka sai motiivin, joka myös ajaa elokuvaa eteenpäin.

Vaikka päähenkilölle annettiin jonkin verran mahdollisuuksia vaikuttaa spiikkeihinsä ja haastattelukysymyksiin, oli valta sisällöstä minulla. Pidin tärkeänä, että Veera kertoo omakohtaisesta tarinastaan elokuvassa rehellisesti, ja hän olikin valmis olemaan avoin ja kertomaan kokemuksistaan.

Kuvat: Projekti Hippokrateen haastateltavat

6.4 Henkilöt

”Dokumenttielokuvassa kiinnostavinta ovat usein oikeat ihmiset” (Aaltonen 2011, 96).

Haastatteluihin etsin henkilöitä erilaisista lähtökohdista. Halusin dokumenttiini niin terveydenhuollon kuin vaihtoehtolääketieteenkin ammattilaisia. Lisäksi oli tärkeää saada dokumenttiin lääketieteellisuuden puolestapuhuja.

Kirjoittaja valikoi haastateltavat: kaikkia ei voi jututtaa. Ei ole aina helppoa päättää, ketkä ovat aiheen kannalta parhaita haastateltavia. Ohjelman näkökulma, käsittelytapa ja kohderyhmä vaikuttavat haastateltavien valintaan. (Aaltonen 1994, 24.)

Painotinkin valinnoissani juuri näitä asioita. Vaikka kohderyhmä on maallikot, oli tärkeää saada kovan luokan asiantuntijoita mukaan – tämä tuo elokuvalla uskottavuutta, varsinkin kun päähenkilö ei ole alan ammattilainen. Projekti Hippokrateen käsittelytapa on kriittinen, ja se pyrkii antamaan monipuolisen kuvan aiheesta.

Dokumenttiin valitaan aina ennalta näkökulma – se voi hyvinkin muuttua matkan varrella – mutta ilman näkökulmaa työtä on vaikea alkaa tekemään. Näkökulma ei kuitenkaan ollut laisinkaan yksiselitteinen, en ollut valinnut puoltani haastatteluihin mennessäni. Tosin huolestumistani en pystynyt aiheesta kokonaan työntämään syrjään, eikä se olisikaan ollut tarkoituksenmukaista.

Näkökulma ei saa olla kiveen hakattu mielipide, vaan tekijän tulee olla avoin monenlaisille ratkaisuille. Jo haastateltavien valinnassa haluttiin kuitenkin vahvat vastavoimat: lääketieteellisuuden puolestapuhuja ja sitä kritisoiva tutkijalääkäri. Vaikka näkökulma pohjimmiltaan korostaa kritisoivaa vastavoimaa, haluttiin tälle näkökulmalle uskottava ja voimakas vastaväittelijä.

Oli paljon asioita, joihin haastattelukysymyksillä haettiin tietynlaisia vastauksia, mutta haastateltavat valittiin omien alojensa huipulta, koska halusin mahdollisimman hyvät vastaväitteet polttaviin kysymyksiin molemmilta puolilta.

Haastateltavien valinnan jälkeen tein laajan taustatutkimuksen heidän kentästään ja laadin haastattelukysymykset tältä pohjalta. Päähenkilöllä haastatteluihin mennessä ei näin laajaa taustoitusta ollut, jotta hän osaisi kysyä tarkentavia kysymyksiä. Osa haastattelukysymyksistä luotiin aina edellisen haastattelun pohjalta, jolloin haastateltavien välille saatiin dialogia ja aiheita pystyttiin rajaamaan.

6.5 Yhteydenotot ja lokaatiot

Otin dokumenttiin liittyen yhteyttä kuuteen tarkasti valittuun henkilöön. Heistä neljä suostui lähtemään tuotantoon mukaan – sopivassa suhteessa haluamiltani aloilta.

Nämä henkilöt ovat ortopedian erikoislääkäri, dosentti Teppo Järvinen, Lääketeollisuus ry:n toimitusjohtaja Jussi Merikallio, homeopaatti Aino Eckstein ja Minnesota-hoidon potilasvastaava Sanna Kallio. Järvinen ja Merikallio toimivat toistensa opponentteina ja Eckstein ja Kallio tuovat tälle vastakkainasettelulle uusia ulottuvuuksia. Lisäksi rakenteellisesti Ecksteinin haastattelu toimii dokumentissa hengähdystaukona ja Kallion haastattelu henkilökohtaisempana tarinana.

Olin yhteydessä haastateltaviin kiinteästi ennen haastatteluja. Osa heistä halusi tietää kysymyksistä etukäteen. Valmiiksi laadittuja kysymyksiä en heille antanut, sillä halusimme, etteivät vastaukset ole ulkoopeteltuja – idea kun oli käydä keskustelumuotoisia haastatteluja.

Kuvauspaikat olivat työympäristöjä niin pitkälle kuin mahdollista. Tilasyistä jouduimme kuvaamaan yhden haastattelun haastateltavan kotona.

Pieni budjetti aiheutti ehdottomasti eniten ongelmia juuri buukkausten yhteydessä. Ennakkohaastatteluja ei voitu tehdä, eikä kuvauspaikkoja etukäteen nähdä.

Haastattelut oli suunniteltu toimimaan myös tiedon keruuna sen lisäksi, että niitä käytettiin itse elokuvassa. Ihanteellinen tilanne olisi ollut, että olisimme voineet esihaastatella ensin useampia ihmisiä hankkien samalla tietoa ja vahvistaen ketjuhaastattelun rakennetta. Näin ei budjetillisista syistä kuitenkaan ollut mahdollista tehdä.

Kaikki haastateltavat olivat ennenkin esiintyneet kameroiden edessä, ja myös se oli yksi henkilövalintoihini johtavista kriteereistä. Halusin olla varma haastateltavien ulosannista, jotta haastatteluja voitaisiin varmasti käyttää. Haastateltavat osoittautuivatkin loistaviksi valinnoiksi dokumenttiin.

Esimerkiksi valaistuksen ennakkosuunnittelua oli myös mahdotonta tehdä, eikä budjetissa ollut varaa varata maksullisia kuvauskohteita. Onneksi pääsimme kuitenkin kuvaamaan henkilöitä suureksi osaksi aidoissa työympäristöissä.

Millainen on homeopaattinen hoitoprosessi?

Kuinka luotettavaa on lääketeollisuuden tekemä tutkimus?

Millaisia kytköksiä suomalaisilla lääkäreillä on lääketeollisuuteen?

Miten lääkkeettömyys vaikuttaa hoitoon?

Pitäisikö ihmistä hoitaa oire kerrallaan vai kokonaisuutena?

6.6 Alustava sisällönsuunnittelu

Kun ennakkotutkimus on tehty, materiaalia aletaan työstää käsikirjoitukseksi (Aaltonen 2011, 120). Projekti Hippokrateessa varsinainen draamallinen käsikirjoittaminen aloitettiin vasta haastattelukuvausten läpikäynnin jälkeen.

Haastattelukysymysten laatiminen loi jo rakennetta dokumentille. Rakennetta oli hahmoteltu suurpiirteisesti toki jo ennen haastatteluja, mutta kysymysten laatiminen selkeytti sitä. Tässä vaiheessa käsikirjoitus oli synopsisvaiheessa ja toimikin lähinnä toimintasuunnitelmana, vaikka siinä oli hahmoteltu tyyli ja teema melko pitkälle.

Monesti pohditaan sitä, miten dokumenttiin voi tehdä käsikirjoituksen, kun dokumentti on prosessina todellisuuden tutkimista. Jotkut tekijät lähtevät liikkeelle kuitenkin hyvinkin tarkasta käsikirjoituksesta. (Aaltonen 2006, 126 – 127.) Itselläni ei tässä kohtaa ollut vielä kirjoitettuja kohtauksia, vaan halusin kirjoittaa ne vasta pääteesieni selkiytyttyä. Pääteesin selvittämiseksi piti tehdä haastattelukuvaukset.

Haastattelukysymysten laatimiseen käytin useita kymmeniä työtunteja. Koska haastateltavia ei resurssien ja aikataulun puutteissa voinut uudelleen haastatella, oli mietittävä tarkoin miten saamme mahdollisimman paljon yhdestä haastattelusta irti.

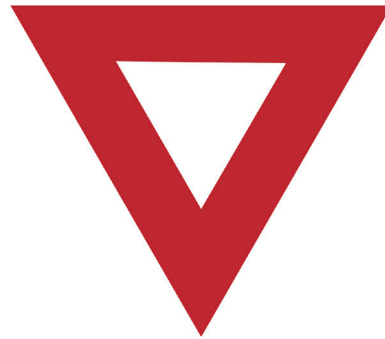
Kysymyksiä luotiin pääaiheista ja jokaiselle aiheelle halusimme kommentoijia monelta eri saralta.

Haastattelut toteutettiin ketjuna, joten haastateltavalta pyydettiin kommentteja edellisen haastateltavan vastauksiin. Tämä haastattelumuoto sopi hyvin etsimisdokumentille. Etsimme haastatteluissamme vastaväitteitä edellisen haastateltavan vastauksille luoden näin monimuotoista kuvaa.

Toisten haastateltavien kanssa olin kysymyksistä enemmän kontaktissa kuin toisissa. Osa aiheista oli sen verran haastavia maallikolle, että kävin mm. tarkentavia keskusteluja etukäteen dosentti Teppo Järvisen kanssa hänen ammattialaansa koskettavista asioista. Myös homeopaatti Ecksteinin kanssa olin kontaktissa homeopatiasta ja hänen erikoisosaamisalastaan jo kysymyksiä luodessa.

Yritin kuitenkin pitää keskustelumme ennen haastatteluja puhtaasti neutraaleina ja selventävinä, jottei keskustelumme vaikuttaisi merkittävästi kysymysten luomiseen. Haastattelukysymykset onnistuivat hyvin: ne johdattelivat keskustelua sopivassa suhteessa ja kaikki etukäteen mietityt pääaiheet tulivat esille. Sen lisäksi haastateltavista saatiin irti paljon sellaistaakin, mitä emme olleet osanneet toivoa.

7. Luovan tuottajan tehtävät dokumentin tuotannossa

Luvussa tarkastellaan lähemmin luovan tuottajan työnkuva
Projektin Hippokrateen tuotannossa.

7.1 Haastattelukuvaukset

Haastattelukuvaukset toteutettiin kahden viikon aikana. Haastattelumallina käytettiin ketjuhaastattelua – toisin sanoen toisen, kolmannen ja neljännen haastattelun kysymyksiä luotiin osittain edellis(t)en haastattelu(je)n pohjalta. Aikataulu oli tiukka, kun haastattelut toteutettiin niin lyhyellä välillä, mutta se oli myös hyvä asia, sillä niin päähenkilö kuin luova tuottajakin pysyivät näin hyvin sisällä aiheessa.

Haastattelut oli suunniteltu jo tässä vaiheessa leikattavaksi limittäisiksi asiakokonaisuuksiksi, eli eri haastateltavien vastauksia ja kommentteja haluttiin leikata sekaisin ja käsitellä aiheita niiden itsensä kautta. Dokumentissa oli kaksi pääopponenttia, joten varsinkin heidän kuvauksissaan keskityttiin samoihin kysymyksiin ja isompiin kokonaisuuksiin.

Ketjuhaastattelurakenne toi paljon lisää myös tälle opponoinnin aspektille. Ensimmäistä haastateltavaa (Jussi Merikalliota) haastateltaessa osa kysymyksistä oli luotu opponentti Järvisen lausuntojen ja kommenttien pohjalta, ja puolestaan Järvistä haastateltaessa käytettiin Merikallion omassa haastattelussa antamia kommentteja keskustelun herättäjänä ja näkökulmien kärjistäjänä.

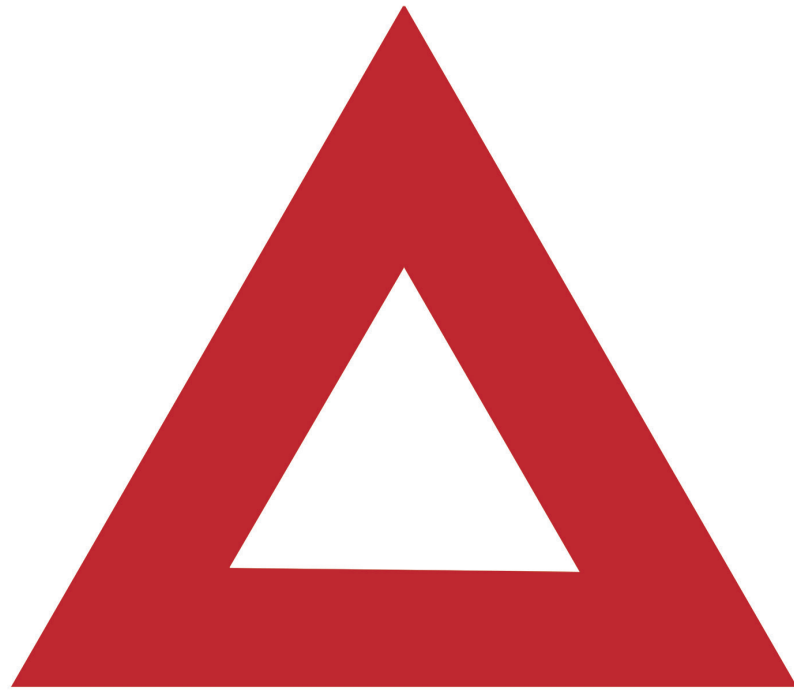
Aikatauluun jätettiin haastattelujen ja tarinaosiodien kuvausten väliin tarkoituksella aikaa, sillä varsinaiseen käsikirjoitukseen päästiin käsiksi vasta haastattelujen jälkeen.

Dokumenttielokuvalla on tyypillistä, että kuvausvaiheessa yhdistyvät ennakkosuunnitelman noudattaminen ja toisaalta tutkimuksen teon jatkuminen (Aaltonen 2006, 164). Näin oli myös Projekti Hippokrateen laita. Vaikka haastattelut näkyvät valmiissa tuotoksessa ja ovat suuri osa sitä, oli niillä myös tutkimuksellinen funktionsa, ja niiden aikana etsittiin tarkennusta väitteisiin sekä uutta tietoa, jonka pohjalta käsikirjoitusta jatkettiin.

Leikkaaminen on merkitysten luomista.

Jouko Aaltonen
Seikkailu todellisuuteen

MATERIAALIN KATSELU

KÄSIKIRJOITUS

TÄYDENTÄVÄ KUVAUS

RAAKALEIKKAUS

KATSELUKIERROS

HIENOLEIKKAUS

Kuva: Leikkausprosessi
(Lähde: Aaltonen 2011)

7.2 Offline (materiaalin läpikäynti)

Haastattelujen jälkeen kuvattu materiaali käytiin läpi. Materiaalin läpikäynnin yhteydessä aloitin myös ensimmäisen raakaleikkauksen – ikään kuin elokuvan rungon muodostamisen. Haastattelut leikattiin asiakokonaisuuksiksi, jotka toimivat elokuvassa segmentteinä tai niiden osina.

Aihepiirien kokonaisuusiksi leikkaaminen vei runsaasti aikaa. Vaikka kysymykset oli laadittu aihepiireittäin, oli keskustelumuotoisen mallin haasteena se, että aihepiirit tuli osassa haastatteluista käytyä poukkoilevassa järjestyksessä. Koska haastateltavat olivat erilaisten hoitojen asiantuntijoita, haastatteluvastauksien leikkaaminen koherentiksi kokonaisuudeksi oli haasteellista. Onnistuin kuitenkin saamaan pääteemojen ympärille loogiset ja tehokkaat haastattelukokonaisuudet.

Keskustelumuotoisuus toi haastatteluissa esille paljon asioita, jotka suorilla kysymyksillä olisivat saattaneet jäädä läpikäymättä. Myös se, ettei päähenkilöllä ollut liian syväluotaavaa tietoa asioista oli hyödyksi, sillä hän osasi kysyä oikeanlaisia tarkennuksia.

Suuri osa haastattelukysymyksistä päätettiin leikata pois. Kysymykset eivät juuri tuoneet lisäarvoa haastatteluille ja keskustelumuotoisuuden vuoksi kaikki kysymykset eivät olleet tarpeeksi kompakteja. Joitain, tehokkaita kysymyksiä jätettiin dokumenttiin tehostamiseksi ja kontekstin luomiseksi, sekä tietysti keskustelun luomiseksi.

Parhaimmillaan vastaukset tuovat vastakkainasetteluja eri toimijoiden välillä todella hyvin esille – varsinkin pääopponenttien eroavat mielipiteet luovat hyvän vastakkaisasetelman. Puolestaan välillä haastattelusta toiseen liikkuminen vaati suurta pohdintaa ja aivotyötä.

Kun suuret linjat haastatteluista olivat selvillä, aloitettiin varsinainen draaman kaaren luominen. Haastatteluosioden leikkaus jatkui vielä draaman kaaren muotoilun jälkeen, jotta nämä kaksi elementtiä saatiin vastaamaan toisiaan.

7.3 Käsikirjoitus

Aikatauluteknisistä syistä dokumentin kronologinen kuvaaminen ei ollut mahdollista. Tämä vaikeutti etsimisdokumentin kuvaamista ja pohdin ratkaisuja tähän jo käsikirjoituksen aikana. Aikatauluja oli kuitenkin mahdoton muuttaa, joten oli vain tehtävä parhaansa sen puitteissa.

Haastattelujen jälkeen käsikirjoitettiin niiden teemojen ympärille päähenkilön tutkimusmatka:

Päähenkilö on törmännyt netissä artikkeliin turhasta hoidosta ja ajautunut jutusta toiseen saaden tietoa turhista hoidoista ja lääkkeistä, tautitehtailusta ja sidonnaisuuksista. Hän haluaa selvittää, miksi lääketeollisuus vaikuttaa terveydenhuoltoon niin vahvasti. Päähenkilö etsii vastauksia ammattilaisilta ja kartuttaa vähitellen tietouttaan aiheesta.

Päähenkilön matkan kuvaamisella haluttiin alleviivata melko vaikeiden asioiden pääpointteja sekä tuoda asiaa lähemmäs kansalaista – kohderyhmää.

Vaikka suuri osa spiikeistä käsikirjoitettiin melko tarkasti, päähenkilö sai tuoda niihin oman, henkilökohtaisen otteensa. Mietimme yhdessä Veera Lehtisen kanssa sitä, mitä haastatteluissa selvisi meille molemmille. Näiden mietteiden pohjalta kirjoitin Tuukka Tähdän kanssa draamallisen rakenteen elokuvalle.

Varsinaisessa käsikirjoitusvaiheessa kirjoitettiin spiikit ja hahmoteltiin voice over -tekstiä. Spiikeillä ja voice overilla luotiin elokuvan draaman kaari, niin sanotut tarinaosiot. Molemmat äänet (spiikki ja voice over) toimivat myös avainasemassa selittävän moodin elokuvassa.

Tarinaosioilla myös niputettiin jo opittua elokuvan sanomaa samalla kun sitä tuotiin lähemmäs katsojaa. Kansalaiselle suureksi osaksi entuudestaan tuntemattoman ja monimutkaisen aiheen dokumentissa spiikit parantavat myös ymmärrystä ja kokoavat pääasioita selkokielellä.

Päätimme, että Lehtinen toimii myös voice over -kertojana, jotta elokuvaan saataisiin tuotua vielä enemmän henkilökohtaisuutta. Käsikirjoittamista tehtiin suurimmaksi osaksi vasta leikkauspöydällä. Tein tätä vaihetta varten leikkauskäsikirjoituksen myöhemmässä vaiheessa.

7.4 Tarinaosioiden kuvaukset

Jotta kömpelöt kamerat on saatu paikoilleen, valot pystytettyä ja mahdollinen mikrofoni taltioimaan ääntä, on jouduttu pyytämään ihmisiä toimimaan ohjeiden mukaan, esiintymään tai näyttelemään. (Aaltonen 2006, 170.)

Tarinaosioissa päähenkilövalintamme osoittautui hyvin onnistuneeksi. Veeran omakohtaiset kokemukset toivat sisältöä ja tunnetta motiiville ja matkalle. Päähenkilön aikatauluista riippuen tarinakohdat jouduttiin kuvaamaan monessa osassa ja osittain epäkronologisesti. Tämä aiheutti haasteita tarinan kuljetukselle.

Tarinaosiot toimivat elokuvan suolana ja vievät sitä eteenpäin. Ne myös samastuttavat katsojaa päähenkilön kautta, joten oli ehdottoman tärkeää, että esiintyjä pystyi eläytymään tilanteisiin.

Kävimme läpi haastattelujen sisältöjä, jotta opittu tieto olisi tuoreena Lehtisen muistissa. Hän pystyikin käyttämään sitä hyväkseen spiikeissä hyvin.

Autenttisuuden vaatimus on dokumenttielokuvassa vaihdellut aikojen saatossa. Tiettyjen teoreetikkojen mukaan esiintyminen, näytteleminen ja järjestäminen on ehdottomasti kiellettyä. (Aaltonen 2006, 170.)

Projekti Hippokrateessa tällainen toimintatapa hyväksyttiin kuitenkin jo heti alusta alkaen, ja päähenkilö toimiikin elokuvassa ikään kuin juontajana. Hän puhuttelee katsojaa ja katsoo kameraan, joten esittämistä ei yritetä piilotella. Kaikki läpikäytyt mietteet ovat kuitenkin rehellisesti päähenkilön omassakin mielessään käymiä ajatuksia ja tapahtumat oikeita.

AVOINNA
ma-pe 9-18
la 9-14

Maat Yliopiston Aptteekit Helsingissä:
Mannerhallinnon Sirkkelella joka päivä 7-24
Mannerhallinnon Ra joka päivä 24 h
Ala-Malmelin torni 3 joka päivä 7-22
Viikari, Viikari 2 ma-pe 8-21, la 8-18
kuoppasummittaan 12-18

KanTa
eResepti
Meitä lääkkeet myös sähköisellä reseptillä.

- GREAT PLACE TO WORK Suomen parhaat työpaikat 2012 Finland
- GREAT PLACE TO WORK Suomen parhaat työpaikat 2011 Finland
- GREAT PLACE TO WORK Suomen parhaat työpaikat 2013 Finland
- GREAT PLACE TO WORK Suomen parhaat työpaikat 2014 Finland

Kuvat:
Suurin osa
dokumentin
tapahtumista
sijoittuu
Helsinkiin.

7.5 Leikkaus

Leikkaaminen esitetään oppikirjoissa usein lineaarisena prosessina. Materiaali käydään läpi ja sen pohjalta tehdään muistiinpanoja. Haastattelut puretaan paperille ja sen jälkeen tehdään raakaleikkaus ja vasta sitten hienoleikkaus. (Aaltonen 2006, 147).

Dokumenttini toimintatapa mukaili jonkin verran lineaarista mallia. Kävin itse läpi haastattelut, joista kaivoin esille tarkemmat teemat. Keskustelin työryhmän kanssa teemoista, ja keskustelun pohjalta teimme Tuukka Tähdän kanssa draaman kaaren kuvausten käsikirjoituksen.

Näiden kuvausten jälkeen kokosin ensimmäisen raakaleikkauksen ja kirjoitin siihen käsikirjoitusvaiheessa laatimani voice over -tekstin valmiiksi. Keskustelimme Tuukka Tähdän kanssa aiheesta paljon, ja Tuukka oli osallistunut myös haastattelukokonaisuuksien leikkaamiseen. Kumpikaan työryhmäni jäsen ei kuitenkaan kokonaisuutta katsonut tässä vaiheessa, sillä halusin, että he katsovat ensimmäisen raakaleikkauksen tuorein silmin.

Raakaleikkauksen katselukierroksen jälkeen huomasimme, että rakenteessa ei korostettu väittämiä tarpeeksi – pääpointtien alleviivaus ei ollut tarpeeksi selkeää. Vaikeassa aiheessa tämä oli suuri puute. Katselutiimi ei ollut nähnyt kokonaisuutta aikaisemmin ja palaute oli, että leikkaaja olettaa, että katsojalla on jotakin pohjatietoja.

Myös draaman tuntua oli liian vähän. Molempia puutteita lähdettiin korvaamaan uudella voice over -tekstillä. Sen lisäksi muutin vielä haastattelukokonaisuuksien järjestystä ja lisäsin suunnitelmaan erisisältöiset alustavat grafiikat. Myös muutaman osion paikkoja aikajanalla vaihdettiin, jotta käännteisiin saatiin paremmin voimaa ja rakenteeseen toisaalta lisää hengitystilaa. Tällä ratkaisulla elokuvan tarina kehittyi paremmalla rytmillä.

Kuva: Projekti Hippokrateen leikkausprosessi
(Alkuperäinen lähde: Aaltonen 2011)

Päädyttiin jakamaan kokonaisuus lukuihin. Tein tässä vaiheessa ikään kuin uuden synopsiksen ja kirjoitin vielä kerran auki elokuvan pääkysymykset ja -väittämät. Tämä selkeytti uuden leikkauksen rakennetta huomattavasti ja auttoi jäsentelemään kokonaisuuksia entistä paremmin. Lisäsimme myös päähenkilön voice over -ajatelmiensa henkilökohtaisuutta kuvaamalla kuvitukseksi päähenkilöä studiossa.

Lopputulos oli ehdottomasti parempi. Vaikkakin dokumenttielokuvan teko on luonteeltaan sellaista luovaa muotoilua, josta Nicholskin aiemmin puhui, ja elokuvaa voisi viilata ja muuttaa ikuisuuksia, olen tyytyväinen lopputulokseen, joka tekee tärkeimmän tehtävänsä tehokkaasti.

Leikkausvaiheessa tutkin myös paljon dokumentin teoriaa. Katsoin myös analyttisesti useita dokumenttielokuvia ja pohdin niissä tehtyjä rakenteellisia ratkaisuja. Tämä auttoi monen solmuvaiheen yli ja helpotti suuren kokonaisuuden hahmottamista ja muovaamista.

Luku 1:

Elintärkeät ja turhat lääkkeet

Kuva: Tuukka Tähden toteuttamaa infografiikkaa: Luvun 1 title

7.6 Infografiikat sisällön tukena

Dokumenttiin päätettiin jo esituotantovaiheessa tehdä segmentit, joilla selkeytetään aihepiirin monimutkaisia prosesseja, kuten lääkkeen matkaa tehtaalta potilaalle ja rakenteita, kuten sidonnaisuuksia lääketeollisuuden ja lääkäreiden sekä hoitosuosituksen laatijoiden välillä. Nämä segmentit toteutettiin voice overilla ja infografiikoilla.

Monissa samantyyppisissä dokumenteissa – myös Forks Over knives -dokumentissa, joka toimi referenssinäni – käytetään infografiikoita selkiyttämään ja luomaan yksinkertaistettuja malleja monitahoisista aiheista.

Projekti Hippokrateen kohdalla tärkeintä oli kansankielistä vaikeasti ymmärrettäviä asiakokonaisuuksia ja kerrata pääpointteja, jotka haastatteluissa nousivat pintaan. Segmentit toimivat myös rytmisenä ja kuvallisena vaihteluna dokumentissa.

Varsinaiset grafiikat ja animoinnin toteutti Tuukka Tähti, mutta laadimme yhdessä niiden sisällön tukemaan kokonaisuutta.

Ensin olin suunnitellut grafiikat tilastollisiksi – ajatuksena oli kuvata esimerkiksi eräiden lääkkeiden yleistymistä ja hoitojen muutosta Suomessa. Päädyimme kuitenkin ensimmäisen katselukierroksen jälkeen siihen lopputulokseen, että kertaus, yksinkertaistus ja pointtien alleviivaaminen oli huomattavasti tärkeämpää kuin yksittäisten tilastojen esittäminen.

Kuva: Tuukka Tähten toteuttamaa infografiikkaa.

Lääkkeen kulku

Korvattavuus

Myyntilupa

Jakeluketju

Lääketeollinen tutkimus

Apteekki

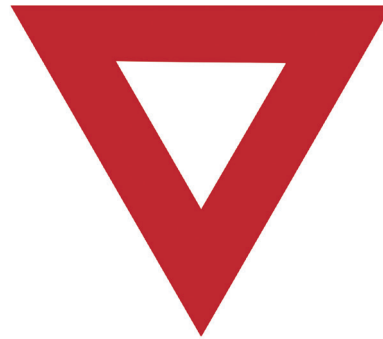
Potilaan tarve

(Lähde: FIMEA - Lääkkeen matka potilaan luo)

Kuva: Tuukka Tähden toteuttamaa infografiikkaa lääkkeen matkasta tehtaalta potilaalle. Alkuperäinen lähde: Fimea

8. Projektinhallinta

Luvussa arvioin projektinhallinnan onnistumista Projekt
Hippokrateessa sekä projektin työtapaa ja prosessia.

8.1 Suurten kokonaisuuksien hallinta

Luovan tuottajan työ on todella antoisaa, mutta myös äärimmäisen haasteellista. Vaikka mukana on työryhmä, joka antaa kiinteästi palautetta ja kuljettaa omaa osaansa eteenpäin, dokumentin tekijä on pitkälti yksin dokumentin kanssa. Tästä syystä oli mielestäni erittäin antoisaa tehdä vuoroin projektinhallinnallisia ja luovia töitä dokumentin parissa.

Projekti Hippokrateessa projektinhallinta oli lähinnä aikatauluttamista ja työnjakoa. Ihmisten oikeaan aikaan oikeaan paikkaan saamista ja yhteydenpitoa. Tämä mahdollisti sen, että henkilöihin ehti lyhyessäkin ajassa saada melko hyvän kontaktin, mikä auttoi myös kuvaustilanteissa. Henkilöt tiesivät myös tarkkaan, kenen puoleen kääntyä, jos heillä oli kysymyksiä.

Niin luova kuin projektinhallinnallinenkin työni olivat suurten kokonaisuuksien hallitsemista. Mielestäni tämä kokonaisuuden hallinta oli sisällöntuotannon ohella suurin ja merkittävin tehtäväni, ja koenkin onnistuneeni siinä erinomaisesti.

Suurin haaste laajan kokonaisuuden hallinnassa oli ehdottomasti minimaalinen budjetti. Päähenkilöä ei ollut mahdollista käyttää kovin lyhyellä aikataululla, koska tämän päätoiminen työ oli muualla. Siksi muutamat kuvaukset jouduttiin toteuttamaan nopealla tahdilla ja pitkien taukojen jälkeen. Myös muut kuvauspäivät oli pidettävä budjetillista syistä minimissä.

Leikkaustyö pystyttiin puolestaan tekemään väljällä aikataululla, mikä mahdollisti sen, että lopputuloksesta tuli toimiva kokonaisuus, vaikka kuvauksissa oli jouduttu tinkimään seikoista, jotka olisivat kokonaisuuden hallitsemiseksi aikataulussa olleet tärkeitä saada tehtyä. Ihannetilanteessa kuvaukset olisi tehty kronologisesti ja lyhyemmän ajan sisällä.

8.2 Työtavat ja prosessi

Prosessi Projektissa Hippokrateen teossa oli melko pitkä – yhteensä työskentely kesti yli vuoden. Työprosessin suunnittelu ja tuottajan perinteiset tehtävät lomittuivat todella kiinteästi dokumentin sisällönsuunnitteluun. Projektissa Hippokrateen teko oli sekä työtavan tutkimusta että sisällöllisen hypoteesin testaamista.

Opin prosessista monenlaisia asioita. Joitakin toimintatapoja en enää koskaan aio käyttää, ja jotkin prosessin vaiheet selkiytyivät kokeilemalla toimivaksi malleiksi.

”Dokumenttielokuvan tekemisessä ei ole kyse vain työkäytännöistä. Työkäytännöt ja strategia sisältävät itsessään – enemmän tai vähemmän näkyvästi – käsityksen dokumenttielokuvan luonteesta.” (Aaltonen 2006, 10).

Dokumentin tekijä seisoo katsojan ja todellisuuden välissä ja kuvaa maailmaa katsojalle sellaisena kuin on tarkoituksen mukaista (Aaltonen 2006, 10). Tästä syystä tekijän tekoprosessi näkyy myös lopputuloksessa.

Siihen vaikuttavat kaikki asiat aina taustatutkimuksesta haastateltavien hankkimiseen, kuvaustyyliin ja leikkauksen rytmiin. Mitä suurimmassa määrin lopputulokseen vaikuttaa tekijän ääni, joka kuuluu elokuvan pääsanomassa ja -teemoissa.

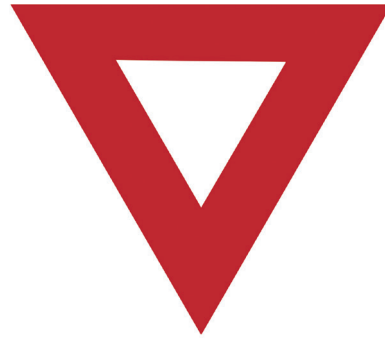
Luovan tuottajan rooli on pitkällinen prosessi, joka kantaa koko elokuvan elinkaaren läpi. Se mahdollistaa lähes auteur-mallisen roolin sen, että elokuvan kaikki langat ovat yksissä käsissä. Samalla se voi olla myös rasite, jos elokuvalla ei oteta tarpeeksi montaa kommentoijaa tekovaiheessa.

”

*Dokumenttielokuva on todellisuuden luovaa
muotoilua.*

John Grierson

9. Merkitys yritykselle

Seuraavaksi pohdin, millainen vaikutus työlläni oli yritykseni prosessien kehittämiseen.

9.1 Helomedia Oy

Helomedia Oy on keväällä 2014 perustettu tuotantoyhtiö. Olen yrityksessä osakkaana. Helomedia Oy:n toiminta keskittyy laadukkaaseen tv-, dokumentti- ja yritysvideotuotantoon.

Helomedia toteuttaa tuotantonsa aina käsikirjoituksesta jälkikäsitteilyyn saakka saman katon alla. Yrityksessä on tällä hetkellä kolme työntekijää. Toimin Helomedialla tuotantovastaavana ja vastaan mm. projektinhallinnasta yhteistyöprojekteista.

Kuva: Helomedia Oy:n logo (Tuukka Tähti 2013)

© **helomedia**

9.2 Työtapojen kehitys

Luovan tuottajan roolin määrittely oli osa yrityksemme työtapojen kehittämistä. Luovan tuottajan rooli toimii pienen työryhmän ja -budjetin elokuvassa loistavasti. Suuremmassa elokuvatuotannossa se ei tässä mittakaavassa varmasti toimi.

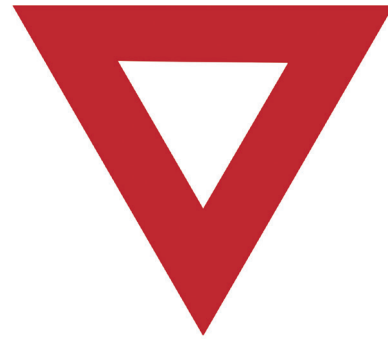
Tuotantoyhtiömme teki osittain Projekti Hippokrateen kanssa lomittain toista dokumenttielokuvaa, joka on taiteellisempaan ilmaisuun nojaava, ja jolla on myös suurempi budjetti. Toimin myös tuossa dokumentissa tuottajana, mutta vastuu on selkeämmin jaettu triangelimallin mukaisesti käsikirjoittajalle, tuottajalle ja pääkuvaajalle. Sen tyyppisessä tuotannossa luovan tuottajan työtaakka olisi liian suuri, eikä se myöskään olisi tehokas.

Pienempien dokumenttiprojektien ohella myös dokumentaarisen tv-sarjan ja asiaohjelman parissa luova tuottaminen voisi toimia tehokkaasti. Reportaasejahan tehdään nykyään usein yhdenkin ihmisen voimin – tällöin luova tuottaja on mielestäni kaikkein osuvin titteli ja rooli tekijälle. Yhden johtavan team leader -tyyppisen luovan tuottajan käyttö voi olla tehokasta niin aikataulullisesti kuin tuloksellisestikin.

Kokopitkän dokumentin tuotannossa luovan tuottajan käyttäminen ei ole kovin tehokasta aikataulullisesti, mutta se mahdollistaa sen, että tekijän ääni ja näkökulma pysyvät kirkkaina.

Luova tuottaminen tulee joka tapauksessa olemaan osa yrityksemme rooleja. Tuotamme produktiomme itse, joten luovasta näkökulmasta ei meillä tuottajaa voida mitenkään riisua. Kaikissa tuotannoissa roolin tehtäviä ei kuitenkaan missään nimessä näin laaja-alaisena tulla pitämään.

10. Yhteenveto

Projekti Hippokrates sai nimen Sidoksissa - Kuka päättää terveydestämme? Sidoksissa valmistuu joulukuussa 2014 ollen siis ensimmäinen dokumentti, jossa olen toiminut vastaavana tuottajana. Markkinointi ja levitys alkavat valmistumisen jälkeen.

Projekti Hippokrateen tekoprosessi oli suhteellisen pitkä ja värikäs. Prosessi jatkuu edelleen jälkikäsitteilyn hienosäädöllä ja markkinoinnilla. Luova tuottaja projektin vetäjänä oli mielenkiintoinen hypoteesin testaus, josta hyötyivät sekä minä että yritykseni.

10.1 Päätelmät

Työni tulos niin prosessin tutkimisessa tällä roolituksella kuin myös varsinainen tuote (dokumentti) antavat paljon vastauksia siihen, miten kyseinen malli lopputulokseen vaikuttaa, ja millaisissa produktioissa se toimii.

Kiteytettynä luova tuottaja toimii auteurin kaltaisena toimijana koko projektin vetovastuussa – niin taiteellisella osa-alueella kuin projektinhallinnassakin. Elokuvesta tulee tällöin erittäin selvästi tekijänsä näköinen kokonaisuus. Taiteellisten ja tuotannollisten työtehtävien rinnastaminen on monesti todella hedelmällistä. Näin oli myös opinnäytteeni suhteen. Taiteellinen ja tuotannollinen rooli tukevat toisiaan pienessä tuotannossa loistavasti.

Tällainen auteurmainen luovan tuottamisen malli toimii pienissä, moniroolisissa tuotannoissa, mutta suuremmissa tuotannoissa se ei ilman muokkausta ole paras toimintatapa. Vastuun keskittyminen näin vahvasti yhdelle ihmiselle ei ole suurissa tuotannoissa järkevää, eikä malli ole aikataulutehokkain tapa työskennellä.

Vaikka dokumenttia ei pidetäkään puhtaasti taiteena, ja omasta mielestäniakin Projekti Hippokrateen tekeminen oli enemmän journalistista työtä kuin taiteen tekemistä, näkyy siinä kuitenkin selkeästi luova muotoilu ja tekijän näkemys sekä se, *miten* asioita halutaan katsojalle kertoa.

Pohdin opinnäytteessäni paljon dokumentin luonnetta. Minusta dokumentin tärkein tehtävä on tuoda ihmisille uutta tietoa, sivistää ja opettaa. Jotta tavoitteeseen päästään, dokumentin täytyy kertoa tarinaa ja luoda tunnesiteitä, mutta informaatio ja näkökulma eivät saa olla toissijaisia tavoitteita, jotka jäävät vaikkapa turhan efektoinnin tai taidekuvan jalkoihin. Dokumentin luonne saattaa muuttua internet-televisiion aikakaudella, mutta sen tehtävä tuskin koskaan muuttuu.

Dokumentin teorian tutkimisesta saa paljon hyötyä itse tekemiseen, vaikka suuri osa projekti Hippokrateen tekemisestä tapahtuikin orgaanisesti, eikä teorian tai mallien pohjalta. Muutamaan otteeseen teorian tutkiminen avasi kuitenkin lukkoja esimerkiksi leikkaustyössä todella tehokkaasti.

Pieniä työryhmiä suositaan nykyajan videotuotannoissa niiden edullisuuden vuoksi. Mitä pienempi työryhmä on, sitä enemmän tuotanto vaatii tekijöiltään moniosaamista. On siis todella järkevää, että myös tuottajalla on hyvän ymmärryksen lisäksi konkreettista taitoa alalla. Tällöin tuottaja voi toimia aktiivisessa roolissa sisällöntuotannossa. Toki yleensä tekijät alkavat ennemmin kehittää tuottajaosaamistaan, kuin tuottajat taiteellista osaamistaan.

10.2 Arviointi

Olen saanut paljon positiivista palautetta dokumentin aiheesta – se kiinnostaa varsinkin nuoria aikuisia. Myös terveydenhuollon parissa työskenteleviltä olen saanut kannustusta ja hyviä huomioita koko prosessin aikana. Hienoleikkaus esitetään esikatseluryhmälle, jonka palautteen perusteella pieniä muutoksia tullaan vielä tekemään.

Tyytyväisin työssäni olen siihen, että dokumenttini tarkoitus ja luonne näkyvät työssäni selkeästi ja sisältö on onnistunut. Lisäksi onnistuin tutkimaan luovan tuottajan roolin mahdollisuuksia pienessä dokumenttituotannossa laajasti.

Erityisen tyytyväinen olen dokumenttiin tekemiini henkilövalintoihin. Haastateltavat ovat paitsi loistavia asiantuntijoita, myös mielenkiintoisia persoonia. Päähenkilö on oikea valinta samastuttavuuden kannalta ja tuo dokumentille henkilökohtaista tunnetta. Henkilöt tekevät dokumentin.

Pääsin myös työssäni käyttämään hyvin laaja-alaisesti sitä osaamista, mitä olen koulutukseni ja yrittäjyyteni aikana kartuttanut.

Mikä parasta, olen oppinut opinnäytteessäni myös valtavasti uutta. Tällaista auteur-henkistä työprosessia en ollut ennen käynyt läpi. Työmallin testaaminen toi yrityksemme prosesseihin paljon havaintoja, ja samalla sain tehdä tärkeästä aiheesta dokumentin.

Uskon, että pienen budjetin dokumentin suurin vahvuus on tekijöiden aito kiinnostus tekemistä ja aihetta kohtaan. Vaikka budjetin pienuus vaikuttaakin hankaloittavasti esimerkiksi työpäivien määrään ja lokaatioihin, näen, että indie-henkisissä dokumenteissa tekijän oma näkemys pääsee puhtaimmillaan esille.

Mainitsen opinnäytteessäni Michael Rabigerin ajatuksen siitä, että jokaisella elokuvantekijällä on oma henkilökohtainen teemansa, jota hän käsittelee tavalla tai toisella jokaisessa teoksessaan. Mietin omaa henkilökohtaista teemaani ja uskon sen olevan kytköksissä juuri uuteen tietoon ja uuden oppimisen mahtavuuteen. Vaikeitakin asioita voi ymmärtää, kun tehdään työtä niiden selkiyttämiseksi ja yksinkertaistamiseksi.

Juuri tästä teemasta on kyse Projektin Hippokrateessa, ja siksi myös luova tuottaminen ja uuden toimintamallin tutkimus olivat oikea aihe opinnäytteelleni.

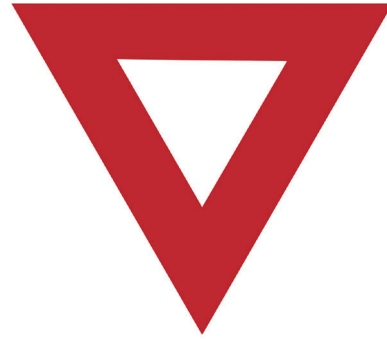

Lääke on valmiste, joka sisältää yhtä tai useampaa lääkeainetta.

Lääkkeen on sisäisesti tai ulkoisesti tarkoitus parantaa, lievittää tai ehkäistä sairautta tai sairauden oiretta.

Lähteet

Suomenkieliset lähteet:

Aaltonen, J. 2003. Käsikirjoittajan työkalut: Audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura

Aaltonen, J. 2006. Todellisuuden vangit vapauden valtakunnassa - Dokumenttielokuva ja sen tekoprosessi. Helsinki: Like.

Aaltonen, J. 2011. Seikkailu todellisuuteen: Dokumenttielokuvan tekijän opas. Helsinki: Like.

Hyytiä, R. 2004. Ennen kuin kamera käy: Ideasta kuvauksiin, tekijät kertovat. Väitöskirja. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Nikkinen, A. & Vacklin, A. 2012. Television runousoppi: Toisenlainen katse tv-ohjelmiin. Helsinki: Like.

Valkola, J. 2002. Dokumentin teoria ja estetiikka digitaalisen median aikakaudella. Cineart.

Englanninkieliset lähteet:

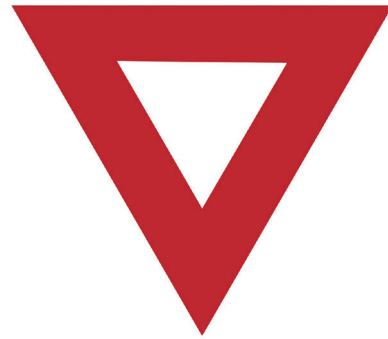
Bissell, J. 2009. The Creative Role of the Producer. Script to Screen [viitattu 2.12.2014]. Saatavissa: <http://www.script-to-screen.co.nz/2009/04/the-creative-role-of-the-producer/>

Esikuvaelokuvat:

Religulous (2008), Thousand Words

Forks Over Knives (2011), Monica Beach Media

Kuvat

Sivun 41 kuvat:

Forks Over Knives -elokuvan kansitaide:

Monica Beach Media

http://shop.forksoverknives.com/Forks_Over_Knives_The_DVD_p/5000.htm

Religulous DVD-kansitaide:

Thousand Words

<http://www.digitaljournal.com/article/267823>

Kuvat Sidoksissa-elokuvasta ovat Helomedia Oy:n omaisuutta.